

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Barns omsorg – Professionellas ansvar

En kvalitativ studie om skolkuratorers upplevelse kring anmälnings-
skyldigheten, enligt SoL 14:1 §

SQ1562, Vetenskapligt arbete i socialt arbete, 15 hp
Scientific Work in Social Work, 15 higher education credits
Grundnivå
Datum: 2012 – 11 – 21
Författare: Roos, Melina och Thern, Emma
Handledare: Palmblad, Eva

Tack

Vi vill framföra ett stort tack till samtliga av de skolkuratorer som tog sig tid att delta i vår studie liksom generöst delade med sig av sina upplevelser och erfarenheter. Tack för att ni ville delta i studien och därmed gjorde den möjlig för oss att genomföra.

Vi vill så även framföra ett varmt tack till Andreas Ekelund för den tid, engagemang liksom hjälp han bidragit med.

Ett stort tack vill vi även framföra till vår handledare, Eva Palmblad, som funnits där som ett fint stöd och engagerat hjälpt liksom väglett oss under hela uppsatsprocessen.

Emma och Melina

Abstrakt

Vårt syfte med studien var att belysa skolkuratorernas, på låg – och mellanstadie-nivå, upplevelse av anmälningsskyldigheten enligt SoL 14:1§. Syftet var även att belysa skolkuratorernas erfarenheter, liksom upplevelser av hinder och möjligheter i kontakten med föräldrarna till det barn som misstänks fara illa. Vidare var vårt syfte att undersöka om och i så fall hur skolkuratorerna kommunicerar sin oro till föräldrarna. Vi använde oss av ett målinriktat urval, eftersom vi var intresserade av en särskild målgrupp. Vår studie avgränsades alltså till skolkuratorer, på låg – och mellanstadie-nivå, inom Borås stad. Vi använde oss av ett kvalitativt arbetssätt med intervju som metod för att besvara vårt syfte och för att, på bästa sätt, fånga upplevelsedimensionen hos skolkuratorerna. Intervjuerna var av semistrukturerad form och vi utformade därför en intervjuguide där vi utgick ifrån områdesprincipen. Vi valde också att arbeta utifrån ett abduktivt angreppssätt, då vi tillägnade oss kunskap om olika teorier under arbetsprocessen, men inte fastställde dessa förrän empirin var insamlad. Våra tankar kring olika teorier utformades till en teoretisk referensram, bestående av: kommunikationsteori och omsorgssvikt. Denna teoretiska referensram, tidigare forskning liksom litteratur belyste vi sedan vår empiri utifrån. Vi sökte tidigare forskning samt litteratur via: GUPEA, GUP, LIBRIS, GUNDA, liksom besök vid bibliotek inom Borås och Göteborg. Vårt huvudresultat visar på att skolkuratorerna upplevde anmälningsskyldigheten dels som tydlig och dels som diffus. Flera av skolkuratorerna såg även brister i barnperspektivet utifrån anmälningsskyldigheten. Skolkuratorerna uttryckte såväl hinder som möjligheter i kontakten med föräldrarna. De hinder skolkuratorerna uttryckte var främst kopplade till föräldrarnas reaktioner och det samtycke som krävs för att skolkuratoren ska få ha samtal med barnet. Medan möjligheter istället uttrycktes i form av det stöd och den hjälp som föräldrarna kan uppleva i kontakten med skolkuratoren. Samtliga skolkuratorer uppgav att de kommunicerar sin oro, vad gäller barn som far illa, till barnets föräldrar. Skolkuratorerna uppgav att kommunikeringen sker via telefon, men också i form av informativa möten. Vår slutsats är att flera av skolkuratorerna efterfrågar ett tydligare barnperspektiv vad gäller anmälningsskyldigheten, då de finner brister i lagstiftningen på grund av det samtycke som krävs för att samtala med barnet. Vår slutsats är även att flera av skolkuratorerna upplever en ensamhet i ansvaret vad gäller anmälningsskyldigheten. Samtliga skolkuratorer upplever dock en trygghet i anmälningsskyldigheten och tycker det är bra att den finns.

Författare: Roos, Melina och Thern, Emma

Titel: Barns omsorg – Professionellas ansvar. *En kvalitativ studie om*

skolkuratorers upplevelse kring anmälningsskyldigheten, enligt SoL 14:1§

Nyckelord: *anmälningsskyldighet, omsorgssvikt, skolkurator, barn som far illa.*

Keywords: *mandatory reporting, maltreatment, school counseling, child abuse, child neglect.*

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Introduktion	1
1.2 Begreppsdefinitioner.....	2
2 Syfte och frågeställningar.....	4
2.1 Syfte.....	4
2.2 Frågeställningar	4
3 Bakgrund	5
3.1 Historik	5
3.1.1 Skolkuratorns framväxt	5
3.1.2 Bakgrunden till anmälningsskyldigheten enligt SoL 14:1§.....	6
3.1.3 Kontakten mellan hem och skola.....	7
3.2 Omfattning och statistik.....	7
3.3 Lagstiftning och barns rättigheter	8
4 Tidigare forskning.....	11
4.1 Skolkuratoren	11
4.2 Anmälningsskyldigheten enligt SoL 14:1§	11
4.3 Omsorgssvikt	13
4.4 Kontakten mellan hem och skola.....	13
5 Teoretisk referensram	15
5.1 Kommunikationsteori	15
5.1.1 Processinriktad kommunikationsteori	16
5.1.2 Semiotik.....	17
5.1.3 Professionellt stöd.....	17
5.2 Omsorgssvikt utifrån ett teoretiskt perspektiv	18
6 Metod.....	21
6.1 Val av metod.....	21
6.2 Avgränsning.....	21
6.3 Urval	22
6.3.1 Könaspekt.....	22
6.4 Intervjuer.....	22
6.5 Tillvägagångssätt	23
6.5.1 Insamling av data	23
6.5.2 Bearbetning av data	25
6.6 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet.....	25
6.6.1 Validitet	25
6.6.2 Reliabilitet.....	26
6.6.3 Generaliserbarhet	27
7 Etiska överväganden.....	28
8 Resultat och analys.....	30
8.1 Anmälningsskyldigheten	30
8.1.1 Upplevelsen av anmälningsskyldigheten enligt SoL 14:1§.....	30
8.1.2 Ansvar.....	32
8.1.3 Ansökan/Anmälan	33
8.1.4 Hinder och möjligheter	34
8.2 Omsorgssvikt	35

8.2.1 Tecken.....	35
8.2.2 Anmälningsskyldigheten enligt SoL 14:1§	37
8.2.3 Kulturell aspekt.....	38
8.2.4 Kompetens	39
8.3 Kontakten med föräldrarna	39
8.3.1 Kommunicering	39
8.3.2 Föräldrarnas reaktion	41
8.3.3 Föräldrarnas samtycke	42
8.3.4 Hinder och möjligheter	43
9 Avslutande diskussion.....	46
9.1 Metoddiskussion	46
9.2 Resultatdiskussion	46
9.3 Förslag till fortsatt forskning	47
10 Referenser	49
11 Bilagor	52
11.1 Intervjuguiden.....	52
11.2 Muntlig information kring vår forskningsetik	53
11.3 Informantbrev	54
11.4 Förtydligande av urval och svar på frågor	55
11.5 Motivering till enhetschefen	56

1 Inledning

1.1 Introduktion

Borås tidning (2012) skriver att Borås, liksom hela Sverige, under 2006 blev berörda då fallet Bobby uppmärksammades. Det var i januari år 2006 som mamman till Bobby anmälde sin son försvunnen på ett poliskontor i Göteborg. Mamman menade att Bobby hade rymt ifrån bilen när hon, hennes sambo och Bobby tillsammans var vid ett köpcentrum. Historien som Bobbys mamma berättade för polisen på poliskontoret var dock långt ifrån sanningen. Bobby var en pojke som under en längre tid blivit utsatt för grov misshandel av sina föräldrar, vilka till sist dumpade av 10 - årige Bobby, i en sjö. Föräldrarna hade under Bobbys levnadsår torterat honom på olika sätt och slutligen blev detta Bobbys död. Mamman liksom styvfadern dömdes i juni 2006, till grovt vållande av annans död och fick med denna dom tio års fängelse. Även efter detta fall, har Socialstyrelsen funnit brister som bland annat gäller skolans anmälningsskyldighet (Borås Tidning, 2012).

I en studie gjord av Bryant (2009) beskrivs i slutsatsen att, om lagstiftningen skall kunna skydda barn som tänkt, måste yrkesverksamma fullgöra sina skyldigheter. Denna process inleds med personer vilka arbetar med barn. Processen förväntar sig och förutsätter att anmälningsskyldiga är behöriga att identifiera utsatta barn och att de är kapabla att utföra en anmälan för de barn som far illas vägnar. Brister det i någon aspekt vad gäller anmälan av barn som far illa, kan det få allvarliga konsekvenser för ett barn i behov av stöd. Skolkuratorer, som är en integrerad del av anmälningarna av barn som far illa, är ofta mer kunniga och mer erfarna i att identifiera och anmäla övergrepp mot barn än andra anmälningsskyldiga i skolan (Bryant, 2009).

Enligt Strander (2008) utgör en välfungerande skola en skyddsfaktor för framförallt barn och unga som befinner sig i utsatta livsmiljöer. Ljusberg (2008) menar att det är av stor vikt att de professionella som möter barn i exempelvis skolan vågar stötta liksom har förmågan att se barn som far illa i hemmet. Det är alltså viktigt att skolan intar ett barnperspektiv och därmed ser till barnet och barnets bästa. Det är inte alltid lätt att avgöra vad som är barns bästa, men kortfattat innebär det att se barnets intressen före den vuxnes (Ljusberg, 2008).

Bryant (2009) beskriver att skolkuratorns position på en skola är unik, och genom den positionen kan också skolkuratorers sätt att se barn som far illa och också anmäla dessa, skilja sig från lärare eller andra som lyder under anmälningsskyldigheten inom skolans värld. Skolkuratorer är också mer benägna att behålla långsiktiga relationer med många av sina elever, vilket också kan främja möjligheten till att eleverna berättar om sina missförhållanden för kuratorer (Bryant, 2009).

Cocozza (2007) menar i sin avhandling att barn föds i en social miljö, vilken de inte kan välja själva. I vissa fall behöver barnet skydd i denna miljö och detta har barnet rätt till enligt lagstiftning. Lagstiftningen reglerar när liksom hur ett barn skall få skydd och utformningen av detta ser olika ut i olika länder. Sverige har ingen specifik myndighet som ansvarar för det skydd barn är i behov av vid fysisk och psykisk misshandel liksom vid sexuella övergrepp eller omsorgssvikt. Barnets skydd är en välfärdstjänst inom ramen för socialtjänstlagen. Detta skydd brukar benämnas som den sociala barnavården. Barns skydd är i Sverige en del av socialtjänsten och i lagstiftningen utgörs detta skydd av tre nivåer; anmälan, utredning och insatser. Arbetet med barns skydd ligger enligt lagstiftningen inom kommunal verksamhet där Socialstyrelsen fungerar som tillsynsmyndighet och där den Soci-

ala förvaltningen är verkställande myndighet. Detta utgör det sociala systemet (Cocozza, 2007).

Ljusberg (2008) skriver att det är viktigt hur man formulerar sig, att man gör väl valda formuleringar då man gör en anmälan. Detta är viktigt i förhållande till det fortsatta förtroendet ifrån föräldrarna. Föräldrarna har sedan rätt att ta del av det som framkommer i anmälan. Det är viktigt att man formulerar sig värderingsfritt, konkret liksom detaljerat. Viktigt är även att man, vid en anmälan, förbereder föräldrarna på att en anmälan kommer göras. Detta är viktigt med hänsyn till föräldrarnas förtroende. Dock gäller inte detta vid misstanke om misshandel eller sexuella övergrepp, då det istället handlar om brott (Ljusberg, 2008).

Strander (2008) skriver att tidigare forskning pekat på betydelsen av ett gott samarbete mellan skolan och föräldrarna. Detta samarbete beskrivs i tidigare forskning som en förutsättning för att skolan skall lyckas. Strander (2008) skriver vidare att tidigare forskning visat att oavsett hur svår den hemsituation barnet än befinner sig i är, är negativa attityder gentemot föräldrarna från skolan, väldigt sårande för ett barn. Bemötandet skolan har gentemot föräldrarna är någonting som barnet minns (Strander, 2008).

Bakgrunden till vår studie grundar sig i den upplevelse vi fick kring ämnet under vår studiepraktik. Vi båda praktiserade tillsammans vid Borås vuxenpsykiatriska akutmottagning. Vår handledare arbetar som kurator både vid akutmottagningen och också de fem slutenvårdsavdelningarna. Hon är även barnombudsman och deltar bland annat vid ronderna för att bevaka barnets intresse. Detta var någonting även vi, som praktikanter, deltog i. Vi fick uppfattningen av att personalen upplevde det som svårt att anmäla sin oro kring ett barn som far illa eller misstänks far illa. Vi upplevde även en osäkerhet och rädsla hos personalen kring anmälningsprocessen och när, om och hur man skall anmäla sin oro. Detta var någonting som berörde oss och som startade en tankeprocess vilken gav upphov till ett intresse hos oss att studera detta ämne vidare.

1.2 Begreppsdefinitioner

Anmälningssskyldighet: med anmälningssskyldighet menar vi den anmälningssskyldighet vilken rör barn som far illa, enligt SoL 14:1§ (Sveriges Lagar, 2011).

Ansökan: Med ansökan menar vi när föräldrarna själva gör en ansökan om stöd till socialtjänsten, istället för att de professionella gör en anmälan. Ansökan är en frivillig del medan anmälan är en tvingande del utifrån socialtjänstlagen (Cocozza, 2007). Socialstyrelsens termbank beskriver ansökan på följande vis: ”begäran till ansvarig nämnd om stöd och hjälp enligt socialtjänstlagen” (Socialstyrelsen, 2012). Hindberg (1999) skriver att socialtjänsten alltid i första hand erbjuder hjälp och stöd i öppna former. Insatserna som föräldrarna erbjuds är frivilliga, vilket innebär att föräldrarna också kan tacka nej till dessa (Hindberg, 1999).

Barn: Brodin (2008) skriver att; “enligt barnkonventionen är varje människa under 18 år, om inte barnet blir myndigt tidigare enligt den lag som gäller barnet att betrakta som barn” (sid. 28).

Barn som far illa: Detta begrepp inbegriper de barn som är utsatta för sexuella övergrepp liksom fysisk och psykisk misshandel. Men även de barn som blir försummade, utsätts för vanvård, kränkningar av emotionell art liksom exploatering (WHO, 2012).

Förälder: Molin (2006) skriver att; “barnets föräldrar är som huvudregel den man och kvinna som givit livet åt barnet. Barnet kan dock genom adoption eller assisterad befruktning ha två mammor eller pappor” (sid. 105). Vi definierar också förälder som den som har vårdnaden för barnet, den eller de som sörjer för barnets omsorg.

Omsorgssvikt: “föräldrarna eller de, som har omvårdnaden om barnet, skadar det fysiskt och/eller psykiskt eller försummar det så allvarligt att barnets hälsa och psykiska utveckling är i fara” (Lundén, 2010; sid. 42).

Skolkurator: “kurator, oftast en socionom, som inom skolan och elevhälsans verksamhetsram kan ge personligt och socialt stöd till elever” (Nationalencyklopedin, 2012).

2 Syfte och frågeställningar

2.1 Syfte

Syftet med studien är att undersöka, utifrån låg - och mellanstadiekuratorernas erfarenheter, upplevelsen av att anmäla sin oro över att ett barn far illa till socialtjänsten. Syftet är även att undersöka skolkuratorns erfarenheter kring vilka hinder och möjligheter som kan finnas i kontakten med föräldrarna till det barn som far illa eller misstänks fara illa. Vi vill även undersöka om och/eller hur skolkuratoren kommunicerar med barnets föräldrar såväl då misstanke om att ett barn far illa uppkommer hos skolkuratoren som under anmälningsprocessen.

2.2 Frågeställningar

1. Hur upplever skolkuratoren anmälningskyldigheten, enligt SoL 14:1§?
2. Vilka erfarenheter har skolkuratoren, av möjligheter och hinder i kontakten med föräldrarna till det barn som far illa eller misstänks fara illa liksom i förhållande till förmågan att se tecken på omsorgsvikt hos barnet?
3. Kommunicerar skolkuratoren sin oro kring det aktuella barnet till föräldrarna och i så fall hur?

3 Bakgrund

3.1 Historik

3.1.1 Skolkuratorns framväxt

I en dokumentstudie kring skolkuratorns framväxt, gjord av Isaksson och Larsson (2012), i tidsskriften *Socionomen*, skriver författarna att man har kunnat få en anställning som skolkurator inom den svenska skolan sedan 1940 - talet. Det var dock inte förrän år 2010 som verksamheten fick en plats i skollagen, som en obligatorisk verksamhet inom skolan.

Enligt Isaksson och Larsson (2012) är de flesta skolkuratorer idag socionomutbildade. Dock är det problematiskt att definiera yrket skolkurator som en specifik befattning inom socionomprofessionen. Skolkurator bör istället betraktas som en befattning, en yrkestitel som benämns just skolkurator (Isaksson & Larsson, 2012).

Under, som Isaksson och Larsson (2012) kallar den, initieringsperioden mellan år 1945 - 1953 diskuterades liksom utreddes behovet av skolkuratorer, och vilken utbildning man som skolkurator skulle ha. Men även vilka arbetsuppgifter som skulle kopplas till anställningen som skolkurator. Skolkuratoren hade, under initieringsperioden, som arbetsuppgift att hjälpa och följa hjälpskoleelever efter avslutade studier. Man hjälpte, som skolkurator, föräldrar med barn i kontakten med andra myndigheter. Skolkuratoren hade även en rådgivande funktion för skoleleven. Som skolkurator var man även en hjälp i barnavårdsärenden för att fatta beslut kring omhändertaganden. Senare under perioden kom skolkuratorerna även att finnas tillgängliga för eleverna under skoltiden (Isaksson & Larsson, 2012). Om klassföreståndaren eller barnavårdsnämnden önskade detta, skulle skolkuratoren även bistå i att utreda elevens dåliga hemförhållanden. I Skolöverstyrelsens utredning om läroverkens kuratorsverksamhet från 1953, står skrivet att det är av stor vikt att man som skolkurator har omfattande kunskaper i "socialt orienterade ämnen" (Isaksson & Larsson, 2012, sid. 27).

Näskommande tidsperiod benämner Isaksson och Larsson (2012) som omorienteringsperioden, denna varade mellan 1969 – 1978. Skolöverstyrelsens utredning från 1978 beskriver de arbetsuppgifter man som skolkurator har, bland annat: förebyggande elevvård som exempelvis handlar om en samverkan mellan barnet, föräldrarna och skolpersonalen, samt insatser för elever med särskilda behov. Ytterligare en arbetsuppgift handlade om samarbete och kommunikation inom skolan (Isaksson & Larsson, 2012). Under denna tid diskuteras vilken roll man har som skolkurator. Detta på grund av en del förändringar inom skolans värld, men också på grund av nya perspektiv inom skolan. Skolöverstyrelsen skrev även 1978 att "för att erhålla anställning som skolkurator bör grundkompetensen vara socio-nomexamen" (Isaksson & Larsson, 2012, sid. 29).

Under den sista perioden, vilken Isaksson och Larsson (2012) benämner konsolideringsperioden och som varade mellan år 2000 - 2010, blev skolkuratorverksamheten obligatorisk i och med att skollagen genomgick en förändring år 2010. Uppgifterna inom elevhälsan beskrivs, i statliga dokument från 2000 - talet, i sin helhet. Detta gör att skolkuratorns specifika uppgifter är svåra att få grepp om (Isaksson & Larsson, 2012). Enligt Isaksson och Larsson (2012) ingår skolkurator som befattning inom socionomprofessionen sedan 1970 - talet. Isaksson och Larsson (2012) skriver vidare att det dock, sedan initieringsperioden, diskuterats

kring behovet av ett komplement till socionomexamen (Isaksson & Larsson, 2012).

3.1.2 Bakgrunden till anmälningsskyldigheten enligt SoL 14:1§

Enligt skolverkets officiella hemsida på internet (2012) är anledningen till anmälningsskyldighetens uppkomst att Socialstyrelsen skall kunna leva upp till det ansvar de har. Detta ansvar innebär att Socialstyrelsen skall hjälpa barn med föräldrar som på ett eller annat sätt brister i sin omsorg om barnet. För att kunna hjälpa dessa barn är Socialstyrelsen beroende av information ifrån yrkesverksamma som arbetar med barn och unga. Det har visat sig i flera utredningar att yrkesverksamma i praktiken underlåter att anmäla sin oro kring att ett barn far illa till socialtjänsten. Det har i dessa utredningar visat sig att det är en liten andel av de barn som misstänks fara illa som resulterar i en anmälan till Socialnämnden. Det finns flera orsaker till att man som yrkesverksam inte anmäler sin oro kring att ett barn far illa. En psykologisk orsak till att man inte anmäler kan vara oron över kontakten och mötet med barnets föräldrar. Viktigt att ha i åtanke är dock att man inte anmäler familjen utan att man anmäler det man uppmärksammat, som kan innebära att ett barn kan vara i behov hjälp (Skolverket, 2012).

Socialstyrelsen skriver i en tidigare utgiven rapport (2004) att de som arbetar med barn råder under anmälningsskyldigheten enligt SoL 14:1§. Detta innebär att yrkesutövarna inte får göra en anonym anmälan. I rapporten beskrivs att anmälningsskyldigheten innebär att man inte endast anmäler då tvångsåtgärder kan vara aktuella. Anmälan skall även göras vid misstanke om att det brister i omsorg för barnet (omsorgssvikt), vilket kan påverka barnets hälsa och/eller utveckling, då socialtjänsten kan gå in med stödinsatser. Det beskrivs i rapporten att yrkesverksamma inte bör vara rädda för att anmäla, i tron om att det sker i onödan. Är uppgifterna som socialtjänsten får in obefogade, kan man i de flesta fall avskriva ärendet utan att personen som anmälan riktats mot upplevt något integritetshot (Socialstyrelsen, 2004). I SOSFS 2003:16 belyses också anmälningsskyldigheten som många yrkesverksamma lyder under. Det står att det är *lämpligt* att den person som gör en anmälan enligt SoL 14:1§ själv kontaktar föräldrarna till det aktuella barnet och informerar om varför en anmälan görs (SOSFS 2003:16; Skolverket, 2012). Killén (2009) menar att kontaktförhållandet mellan professionella och föräldrar liksom deras barn är av stor betydelse i arbetet med familjen. Vidare beskriver Killén (2009) att det är av stor vikt att man som professionell skapar liksom visar samma kvaliteter i relationen till föräldrarna, som man vill att föräldrarna skall visa i förhållande till sina barn.

Cocozza (2007) skriver i sin avhandling att alla länder inte har anmälningsskyldighet när det gäller barn som far illa. Cocozza (2007) menar att det är ganska ovanligt att uppmana samtliga medborgare att anmäla till socialtjänsten även vid en misstanke om att ett barn eller ungdom far illa och kan vara i behov av hjälp eller skydd. Som medborgare får man, om man önskar, göra en anonym anmälan. Detta innebär att hela samhället är involverade i processen som berör barns skydd. Med anmälningsskyldig menas professionella som har professionell kontakt med barn. Anmälningsskyldigheten grundar sig i att den anmälningsskyldige har en misstanke om att ett barn far illa. Cocozza (2007) beskriver även att anmälningsförfarandet i Sverige, utifrån socialtjänstlagen, huvudsakligen består av tre delar, dessa är: anmälan, utredning och stöd.

I en tidigare publicerad rapport från Socialstyrelsen (2012), framkommer det att anmälningsskyldiga myndigheter inte alltid uppmärksammar barns utsatthet. I rapporten utreddes 19 fall där barn dött till följd av brott. Det framkommer i rapporten att de yrkesutövare som lyder under anmälningsskyldigheten, enligt SoL 14:1§, inte alltid följer lagen. Skolan är en av myndigheterna som brister i anmälningsskyldigheten. Socialstyrelsen (2012) menar att då man inte anmält enligt SoL 14:1§ har man inte kunnat ge barn det skydd eller stöd som de varit i behov av. Detta kan vara en av orsakerna till att barnen avlidit (Socialstyrelsen, 2012).

3.1.3 Kontakten mellan hem och skola

Det beskrivs i en rapport utgiven av Socialstyrelsen (2007), som handlar om samverkan kring barn och unga som riskerar att fara illa, att barn och familjer ofta är utlämnade till de professionellas kunskaper och värderingar. Rapporten hänvisar även till en studie gjord i England där man kan se en risk med en ökad samverkan mellan skolan och föräldrarna. Riskerna består i att barnet och hemmet kan ses som problembärare (Socialstyrelsen, 2007). Att barnet kan ses som problembärare är någonting som även Strander (2008) tar upp då hon beskriver en situation där skolan såg barnet som ett problem istället för att försöka närma sig barnet och förstå barnets livssituation (Strander, 2008). Dock beskriver den tidigare nämnda rapporten från Socialstyrelsen att en bra samverkan mellan skolan och familjen är en viktig grund att stödja sig på (Socialstyrelsen, 2007).

3.2 Omfattning och statistik

Hindberg (1999) menar att i jämförelse med andra länder är omfattningen av barnmisshandel relativt liten i Sverige. I USA är barnmisshandeln en av de vanligaste dödsorsakerna bland barn under 18 år, statistiskt sett är det cirka tre barn per dag som i USA dör till följd av barnmisshandel (Hindberg, 1999).

Enligt Socialstyrelsen (2012) gjordes 2010 uppskattningsvis 140 000 anmälningar till socialtjänsten, om barn som får illa eller misstänks fara illa. Anmälningarna berörde 60 000 barn och av dessa 140 000 anmälningar startades 30 000 utredningar. Det framkom också att det i genomsnitt vårdas 3 000 barn varje år, efter att ha utsatts för någon form av övergrepp (Socialstyrelsen, 2012).

Ljusberg (2008) skriver att forskningen visat på att skolpersonal anmäler mindre än hälften av de barn som de misstänker får illa. Trots detta visar svensk nationell statistik på att antalet misshandelsfall bland barn ökar. Antalet anmälda fall av misshandel, i Sverige, av barn mellan 0 - 14 år uppgick år 1981 till 954 fall (Ljusberg, 2008). Enligt Hindberg (1999) fördubblades antalet anmälningar om barnmisshandel till polisen mellan 1980 och 1990. Hindberg (1999) skriver även att år 2000 gjordes 5507 anmälningar i Sverige gällande barnmisshandel av barn 7 - 14 år. År 2006 hade antalet anmälningar i Sverige ökat till 8806 stycken. Ljusberg (2008) skriver att forskning visat på att sedan år 2000 har framförallt antalet svenskfödda föräldrar som ruskar, hugger tag i eller knuffar sina barn ökat från 12 till 23 %. Anledningen föräldrarna uppgav till att de varit hårdhänta var att de lidit av stress. Samma forskning kommer även fram till att av de barn som utsatts för fysisk misshandel, uppger vart fjärde barn att de inte har någon vuxen att vända sig till vilket innebär en ökning sedan år 2000 (Ljusberg, 2008).

Ekelund (2012) har delgivit oss statistik ur socialregistret. Den statistik vi nedan presenterar är utifrån de barn som finns registrerade i socialregistret. Statisti-

ken visar alltså inte de barn, där anmälningarna *inte* gjort att de hamnat i socialregistret. De anmälningar som tillkommit, där barnen redan finns registrerade i registret, syns inte heller i statistiken. Uppskattningsvis skriver Ekelund (2012) att det faktiska antalet inkomna anmälningar är cirka 15 – 25 % högre, än vad statistiken visar. Den information vi efterfrågat är det antal barn som går på låg- och mellanstadieskolorna i Borås, alltså barn i åldrarna 7 – 12 år, som skolorna i Borås anmält under år 2011 (Tabell 1) till september år 2012 (Tabell 2). Förkortningarna i dessa båda tabeller förklaras i tabell 3.

Tabell 1

Antal inkomna anmälningar 20110101-20111231, IFO BoF Borås Stad							
Avser barn i åldern 7-12 år							
Från vem	Avser vad						Totalt
	ANMFH	ANSOC	BRIST	FPMIS	RELPR	SEXÖG	
SKOLA	28	20	46	31	1	4	130
Totalt	28	20	46	31	1	4	130

Tabell 2

Antal inkomna anmälningar 20120101-20120930, IFO BoF Borås Stad							
Avser barn i åldern 7-12 år							
Från vem	Avser vad						Totalt
	ANMFH	ANSOC	BRIST	FPMIS	KRIMI	SEXÖG	
SKOLA	24	16	20	22	2	7	91
Totalt	24	16	20	22	2	7	91

Tabell 3

Förkortning	Förklaring
ANMFH	Annat missförhållande i hemmet
ANSOC	Annat socialt nedbrytande beteende
BRIST	Brister i omsorgen
FPMIS	Fysisk/Psykisk misshandel
RELPR	Relationsproblem
KRIMI	Kriminalitet
SEXÖG	Sexuella övergrepp

Det som presenteras i de tre tabellerna ovan är övergripande att 130 stycken anmälningar gjordes, ifrån Borås stads grundskolor för barn i åldrarna 7 – 12 år, angående misstanke om att barn far illa år 2011. Är anmälningarna egentligen 20 % fler som Ekelund (2012) menar, skulle det motsvara 156 stycken anmälningar. Enligt denna statistik som ännu finns för år 2012 så följer den nästan exakt det antalet anmälningar som var år 2011, uppskattningsvis ser år 2012 likvärdigt ut jämfört med år 2011 inom Borås stad (Ekelund, 2012).

3.3 Lagstiftning och barns rättigheter

Mathews och Kenny (2008) skriver i en artikel att regeringar över hela världen har ökat sitt engagemang vad gäller utmaningen att upptäcka misshandelsfall under ett tidigt stadium, för att skydda barn och underlätta ombesörjandet av dessa familjer. För att lyckas med detta har många länder i lagstiftningen infört en *anmälningsskyldighet*, vilken kräver att utnämnda personer anmäler misstänkt miss-

handel liksom försummelse. Det är olika för olika länder, om de har en lagstadgad anmälningsskyldighet eller inte. I exempelvis Nya Zeeland och Storbritannien har man valt att inte ha en lagstadgad anmälningsskyldighet. Anledningarna till detta är att man, bland annat, inte vill riskera att professionella anmäler oskyldiga fall. Detta anser man skulle påverka barnets och familjens intressen på ett negativt sätt (Mathews & Kenny, 2008). Ainswort (2001) skriver att det första land som införde en lagstadgad anmälningsskyldighet var USA under 1960 – talet.

Cocozza (2007) skriver i sin avhandling att den första lagen som berörde den sociala barnomsorgen i Sverige, kom 1902. Denna lagstiftning rörde de barn som ansågs ha ett oacceptabelt beteende. Lagstiftningen gjorde det möjligt för samhället att omhänderta dessa barn utan barnets eller familjens samtycke. År 1924 reviderades lagstiftningen från år 1902 och då tillkom även misshandel liksom försummelse av barn, vilket gjorde det möjligt för samhället att tvångsomhänderta barn i syfte att skydda barnet. Lagstiftningen som rör barns skydd har sedan reviderats år 1960 liksom år 1982 (kallad socialtjänstlagen). En anmälningsskyldighet för professionella introducerades år 1960. År 1966 ökade lagens omfattning till att gälla alla medborgare vilket innebar att alla som misstänker att ett barn far illa och är i behov av samhällets skydd, skall anmäla detta till socialtjänsten. Syftet med anmälningsskyldigheten är att ge barn den uppmärksamhet som de är i behov av (Cocozza, 2007).

År 1979 var Sverige det första landet i världen som införde en lag om förbud för föräldrar att utsätta sina barn för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling (Ljusberg, 2008; Hindberg, 1999). Cocozza (2007) skriver att i och med att socialtjänstlagen kom år 1982 innebar det att skydd för barn blev en del av den sociala lagstiftningen som rörde familjestöd. Socialtjänstlagen som gäller idag är en ramlag som reglerar olika former av socialt stöd och interventioner. Även om socialtjänstlagen ifrån år 1982 reviderats flertalet gånger, gäller samma fundamentala principer och generella mål även idag. Lagstiftningen innehåller en frivillig del, *familjestöd*, och en tvingande del, *barnskydd* (Cocozza, 2007).

Enligt Bäck-Wiklund och Lundström (2001) har barnets ställning i samhället väckt stor debatt under 1990 – talet då flera juridiska förändringar skedde. FN:s Barnkonvention, *konventionen om barnets rättigheter*, ratificerades i Sverige år 1990 (Brodin, 2008; SOU 1997:116) och barnombudsman inrättades (Bäck - Wiklund & Lundström, 2001).

Bäck - Wiklund och Lundström (2001) beskriver att barnombudsmannens uppgift framförallt är att se till att Barnkonventionens grundprinciper genomsyrar samtlig lagstiftning som på ett direkt eller indirekt sätt berör barn. I samband med barnets starkare ställning i samhället har socialtjänstlagen reviderats, och år 1997 förtydligades att barnets bästa alltid skall komma i främsta rum (Bäck - Wiklund & Lundström, 2001). Barnets bästa belyses i Barnkonventionens artikel tre. Denna artikel är en av de fyra grundstenarna i barnkonventionen, de andra grundstenarna är artikel två som beskriver barns lika rättigheter och lika värde, artikel sex där det står om barns rätt till liv, överlevnad och utveckling och artikel 12 som beskriver barns rätt att få uttrycka sig och att bli lyssnade på (Unicef, 2012; Brodin, 2008). Brodin (2008) menar att dessa fyra grundprinciper utgör ett barnperspektiv.

Brodin (2008) beskriver att Barnkonventionens grundtanke innebär barns rätt att få tillgodosedda sina grundläggande behov liksom att bli respekterade som individer. Barnkonventionen utgör en universell definition av barnets rättigheter, vilka skall gälla alla barn oberoende av vilket samhälle barnet lever i. Dessa rät-

tigheter omfattar såväl ekonomiska, sociala, kulturella liksom politiska rättigheter, men även barns basala behov. Det är regeringen i respektive land som införlivat Barnkonventionen, som står till svars för om denna efterlevs eller inte. Dock är Barnkonventionen ingen tvingande lag. Detta innebär att tanken är att respektive land skall känna ett ansvar att följa konventionen så långt som möjligt. Brodin (2008) skriver vidare att Barnkonventionen syftar till det enskilda barnet. I och med att Sverige ratificerade barnkonventionen, åtog Sverige sig uppdraget att garantera barn liksom ungdomar i Sverige de rättigheter som Barnkonventionen presenterar. Barnkonventionen betonar att ett barnperspektiv skall anläggas på samtliga frågor som rör barn liksom barns livssituation.

Barn har enligt FB 6:1§ rätt till en god fostran, trygghet liksom omvårdnad (Ljusberg, 2008; Sveriges Lagar, 2011). I FB 6:2a§ tas också barnets bästa upp vad gäller vårdnad, boende och umgänge (Sveriges Lagar, 2011). Ljusberg (2008) skriver att det huvudsakliga ansvaret för barnets uppfostran, tillsyn liksom vård ligger hos föräldrarna i egenskap av vårdnadshavare enligt Föräldrabalken. Trots att detta ansvar framförallt åligger föräldrarna, har även kommunerna enligt SoL 5:1§ ett ansvar för att barn och unga inte far illa (Ljusberg, 2008).

Ljusberg (2008) skriver vidare att de som arbetar med barn har en anmälningskyldighet enligt SoL 14:1§ som gäller ovillkorligen. Ljusberg (2008) skriver att denna innebär att de myndigheter som arbetar med barn och ungdomar har en lagstadgad skyldighet att genast anmäla till socialnämnden vid misstanke om att ett barn far illa. Detta gäller alltså om man får kännedom om förhållanden som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd. Anmälningskyldigheten gäller samtliga anställda vid myndigheten, oberoende av profession. Detta innebär att man inte kan överlämna sin anmälningskyldighet till annan personal inom organisationen (Ljusberg, 2008). Ljusberg (2008) skriver vidare att om man ser att ett barn fortsätter att fara illa har man en skyldighet att göra en ny anmälan. Socialnämnden har sedan en skyldighet att utreda vilka åtgärder som kan behövas sättas in. Om det finns en intressekonflikt mellan barnets och vuxnas intresse, skall barnets intresse stå över den vuxnas intresse. Dock finns ingen straffsanktion om man underlåter att anmäla, även då man lyder under anmälningskyldigheten. Dock kan den som lyder under anmälningskyldigheten och underlåter att anmäla, dömas till ansvar för tjänstefel enligt Brottsbalken 20:1§, eller disciplinpåföljd enligt LOA, *lagen om offentlig anställning*, 14§ (Ljusberg, 2008).

Enligt Ljusberg (2008) finns studier som pekat på att flera yrkesgrupper upplever problem som är kopplade till anmälningskyldigheten och därmed att göra anmälan om barn som far illa. Ljusberg (2008) menar att då man anmäler tar man barnets parti. Och att inte anmäla, är en aktiv handling. Ljusberg (2008) menar vidare att då man anmäler ser man barnet och dess svåra situation och att det aldrig finns några garantier för vad resultatet av en anmälan blir. Vid en anmälan anmäler man inte mot familjen, utan för barnet. Viktigt att tänka på är att yngre barn inte kan anmäla själva och att äldre barn har svårt att anmäla av olika anledningar såsom: barn tror ofta att de bär skulden för sin situation och att det är deras fel, misshandlade barn har ofta mutats eller hotats av vuxna. Även då barn försökt att berätta kan detta vara med avsaknad av gensvar ifrån omgivningen, familjeloyaliteten liksom att professionella inte funnits tillgängliga för barnet liksom en osäkerhet kring om den situation barnet lever i är *normal* eller inte och brist på tillit till vuxenvärlden. Dessutom vet vi att barn som far illa sällan lämnar ut sina föräldrar (Ljusberg, 2008).

4 Tidigare forskning

4.1 Skolkuratoren

I dokumentstudien kring skolkuratorns framväxt, gjord av Isaksson och Larsson (2012) i tidsskriften *Socionomen*, kommer de fram till att Socionomutbildningen som grundutbildning för skolkuratoren har förespråkats sedan 1960 - talet. Något som varit centralt genom den undersökta tidseran är det kontaktarbete mellan elever, föräldrar, skola och sociala myndigheter, som kuratorn stått för. Skolkuratornsyrket har, som vi tidigare beskrivit, med tiden kommit att få en allt större roll inom socionomens yrkesfält. Senare kom även en förening för skolkuratorer att inrättas, år 1961. Idag heter denna förening Svenska skolkuratorers förening. Det var under 1970 – talet som vikten av en Socionomutbildning för skolkuratorer etablerades. Skolkuratorns uppgifter har tydliggjorts med tiden. Till en början var skolkuratorns uppgifter mer lagda efter skoltiden, medan uppgifterna under senare år kom att beröra eleven i skolan snarare än eleven utanför skolan (Isaksson & Larsson, 2012).

4.2 Anmälningsskyldigheten enligt SoL 14:1§

I Lundéns (2010) forskningsöversikt presenteras forskning som visar att professionella, vilka arbetar med barn, i stor utsträckning inte anmäler omsorgssvikt till socialtjänsten. Forskningen visar även på att det råder olika tolkningar av anmälningsskyldigheten hos professionella som arbetar med barn. Enligt forskningen påverkar olika tolkningar av anmälningsskyldigheten om professionella anmäler eller inte (Lundén, 2010).

I en uppsats skriven av Ingelhart och Larsson (2009), framkommer att socialtjänsten vill ha en skriftlig anmälan ifrån skolan eftersom det hänt att skolan dragit in sin muntliga anmälan då de inte vill konfrontera föräldrarna och hamna i en obehaglig situation. Studien visar att då det görs en anmälan kan personal vid skolan hamna i konflikt med föräldrarna (Ingelhart & Larsson, 2009).

I USA finns en tidskrift vid namn *Professional School Counseling* och i den publicerades år 2009 en kvantitativ studie, vilken handlar om skolkuratorers syn på anmälningsskyldigheten. Studien är gjord av Jill K. Bryant.

Enligt studien är det cirka tre miljoner anmälningar, av barn som far illa, som görs varje år i USA. Trots det uppskattas de barn som far illa till tre gånger så många (Bryant, 2009).

I studien (Bryant, 2009) har deltagarna fått svara utifrån sina erfarenheter under de senaste 12 månaderna, de fick enkäten i maj och hade då ett läsår bakom sig, och de har också fått beskriva utifrån sina upplevelser. Syftet med denna forskning var att undersöka anmälningar av barn som far illa utifrån ett nationellt urval av skolkuratorer. Syftet var också att ta reda på vilka påverkansfaktorer som fanns i beslut kring att anmäla eller inte anmäla, ett barn som far illa. Studien vill belysa hur trygga kuratorerna upplever sig vara i sin förmåga att se tecken hos barn som far illa och också om kuratorernas nivå av trygghet spelar någon roll beroende på vilket sätt ett barn kan fara illa. Studien syftade även till att undersöka vart skolkuratorer får sin utbildning i att anmäla missförhållanden som rör barn. Studien riktade sig till skolkuratorer på låg-, mellan- och -högstadiet samt gymnasienivå (Bryant, 2009).

Studien (Bryant, 2009) presenterar tidigare forskning och att denna mer har fokuserat på de missförhållanden som anmäls av lärare och professionella inom

psykisk hälsa, men sällan specifikt skolkuratorer. Studier visar att en betydande del i en persons beslut att anmäla också kan relateras till graden eller allvaret i missförhållandena. När hinder vad gäller anmälningar har undersökts, var de vanligaste skälen till att man inte anmäler: en bristande kompetens om anmälningsprocessen, en oro för att en anmälan skall ha en negativ effekt på barnet, men också en rädsla för rättsliga konsekvenser, yrkesetik så som oro för att bryta sekretessen, skada barnet eller den terapeutiska relationen, liksom oro för bristen på bevis. Slutligen finns det skillnader mellan lärare och skolkuratorer på en skola kring deras kunskap om anmälningskyldigheten. Kuratorerna kände sig säkra i sina kunskaper om lagar samt igenkännandet av missförhållandena, medan lärarna inte kände sig trygga eller säkra inom något av dessa områden (Bryant, 2009).

Inom den 12-månadersperiod, som studien (Bryant, 2009) undersökte, anmälde deltagarna 77,35 % av sina misstänkta fall av övergrepp mot barn. Av de anmälda fallen var det ett ännu lägre antal som utreddes. Det var cirka 68 % av de anmälda fallen av missförhållanden som utreddes av CPS (Child Protector Service). Fysisk misshandel är den vanligaste typen av övergrepp mot barn som anmäls. Bristande tillsyn godkändes som den mest misstänkta men inte anmälda typen av fall vad gäller barn som far illa. Känslomässiga övergrepp var den näst vanligaste icke-anmälda typen av barn som far illa. I studien framkom också att det anmäldes många fler fall av missförhållanden i hemmet på yngre barn, än vad det gjordes på gymnasieelever (Bryant, 2009).

Bryant (2009) skriver att deltagarna ombads ange vilka faktorer som påverkar deras beslut att anmäla barn som far illa. De två mest påverkande faktorerna som styr deltagarnas beslut att anmäla ett barn som far illa är lagstiftningen och den oro vad gäller säkerheten för det barn som misstänks fara illa. Av alla typer av missförhållanden var den vanligaste orsaken som påverkar ett beslut att inte anmäla barn som far illa oron över brist på bevis liksom en oro för att CPS inte skulle inleda någon utredning (Bryant, 2009).

Bryant (2009) skriver att deltagarna ombads att skatta sin upplevda förmåga att identifiera de olika typerna av övergrepp på barn som far illa, med alternativ som sträcker sig från mycket osäkra (1) till mycket säkra (4). Totalt sett var deltagarna mest säkra på sin förmåga att identifiera fysisk misshandel, som följdes nära av fysisk försummelse. Färre av deltagarna kände sig säkra på sin förmåga att känna igen försummelse av tillsynen eller sexuella övergrepp. Skolkuratorer kände sig minst säkra i sin förmåga att känna igen känslomässiga övergrepp (Bryant, 2009). Bryant (2009) föreslår en kvalitativ studie med skolkuratorer som kan bidra med en bättre förståelse för de influenser som finns när anmälningar görs, liksom upplevda hinder.

Cocozza (2007) har skrivit en avhandling som heter *samhällets föräldraskap*. Grunden till avhandlingen är en akt – och registerstudie där hon undersöker barnskyddet i Sverige, från anmälan till stöd. Hon har fokuserat på Linköpings kommun och antalet anmälningar som gjorts till denna kommun totalt under år 1998.

Cocozzas (2007) studie visar på att 33 % av de som hade anmält sin misstanke om att ett barn far illa till socialtjänsten, var professionella. Av de professionellas anmälningar (33 %) kom 29 % ifrån skolpersonal. Cocozza (2007) skriver vidare att trots att antalet anmälningar ökat så är det flera studier vilka handlat om professionellas anmälningsmönster, som visat på att professionella som lyder under anmälningskyldigheten inte anmäler alla de barn som de misstänker far illa. En granskning av studier kring anmälningskyldigheten ifrån år 2003 i USA har visat på att av de professionella som lyder under anmälningskyldigheten, är det om-

kring 40 % som någon gång under sin karriär underlåtit att anmäla. Omkring sex procent av dessa har kontinuerligt underlåtit att anmäla (Cocozza, 2007). Detta överensstämmer med flera internationella studier. Bland annat uppgav närmare hälften av de barnläkare som deltog i en studie gjord i Australien år 1998, att de någon gång under sin karriär underlåtit att anmäla ett barn som de misstänker far illa (Cocozza, 2007). En studie gjord i Sverige år 1997 visar på att barnomsorgspersonal endast anmäler 37 % av de barn som de misstänker far illa. Anledningar till att man som barnomsorgspersonal underlåter att anmäla är: osäkerhet, få anmälningar leder till utredning liksom negativa erfarenheter av tidigare anmälningar. Men också frånvaron av bevis kring att det faktiskt hjälper barnet att göra en anmälan (Cocozza, 2007).

Att professionella som lyder under anmälningskyldigheten underlåter att anmäla innebär ett allvarligt hot gentemot barns säkerhet (Cocozza, 2007).

4.3 Omsorgssvikt

Det finns mer tidigare forskning om lärares medvetenhet kring att anmäla, än om skolkuratorers. Vi har valt ut två stycken studier som vi anser är relevanta för vår studie. Båda dessa är hittade i den Amerikanska tidskriften *Child Abuse and Neglect*. Den ena artikeln heter *Lärares attityder och kunskap om barn som far illa*, vilken publicerades år 2004 och skrevs av Maureen. I den var syftet att ta reda på just hur lärares attityder såg ut, samt vilken kunskap de hade om att se tecken hos barn som far illa. I studiens resultat beskrev de hur de flesta lärarna var osäkra på hur de skulle se tecken samt hur de skulle gå tillväga vid en anmälan. Som slutsatser i studien ansåg de att alla lärare borde få mer kunskap om detta i sin utbildning, samt att tydligare allmänna riktlinjer borde införas som stöd för lärarna vid misstankar om att barn far illa (Maureen, 2004).

Den andra artikeln heter *Att anmäla barn som fara illa: lärarna uppfattas avskräckta*, vilken publicerades år 2001 och skrevs av Maureen (2001). I den var syftet bland annat att undersöka hur många anmälningar om barn som far illa som kom ifrån lärare, samt undersöka deras kunskap i att se tecken på barn som far illa och också om de anmäler detta. I undersökningen fick lärarna ett formulär med frågor kring deras kunskap inom området samt lagen och också två fallbeskrivningar. I resultatet beskrevs att 73 % av lärarna, enligt formuläret, som deltagit i studien aldrig hade gjort någon anmälan om barn som far illa. Medan de som hade gjort en anmälan i snitt hade gjort en. Lärarna beskrev även här att de under sin utbildning fick lite kunskap inom området (Maureen, 2001).

4.4 Kontakten mellan hem och skola

En studie som Minaldo och Salomonsson (2008) gjort visar på att lärarnas tankar och känslor då ett barn far illa främst är relaterade till relationen med barnets föräldrar. Cirka hälften av informanterna svarade att kontakten till barnets föräldrar var den största svårigheten i anmälningsprocessen (Minaldo & Salomonsson, 2008).

Kärrby och Flising (1983) gjorde ett forskningsarbete mellan år 1978 – 1982 som heter *Problemlorienterad samverkan mellan lärare, elever och föräldrar* (POSLEF). De som omfattades av studien var föräldrar till samtliga låg – och mellanstadiebarn inom ett rektorsområde liksom föräldrar till barn, som precis

börjat skolan, inom ytterligare två rektorsområden i Göteborg. Urvalet utgjorde totalt 1000 föräldrar (Kärrby & Flising, 1983).

Kärrby och Flising (1983) studie visar på att de flesta föräldrar känner en osäkerhet inför sitt barns skolstart. De var exempelvis osäkra över vilken roll de hade inför skolan och vad som förväntades av dem som föräldrar liksom av deras barn. Kärrby och Flising (1983) skriver att för många föräldrar blir kontakten med skolan en negativ upplevelse, där de känner sig undergivna i relationen till, i detta fall, läraren. Många av föräldrarna uppgav i intervjuerna att de hamnat i underläge på grund av både relationen men även känslorna i kontakten med skolan (Kärrby & Flising, 1983).

Kärrby och Flising (1983) studie visade vidare att samarbetet mellan hem och skola särskilt försvårades då det gällde *problembarn* och *problemfamiljer*. Inställningen till samarbete, utifrån lärarnas perspektiv, skilde sig åt mellan lärarna. Vissa lärare tyckte det var viktigt med ett samarbete mellan skolan och föräldrarna och de försökte att samarbeta, medan andra lärare inte ansåg sig ha orken eller förmågan att samarbeta. I dessa fall lämnade man ofta över ärendet till exempelvis skolkuratoren. Det framkommer under gruppamtalen med föräldrarna i studien att många av föräldrarna ser ett problem i samverkan med skolan på grund av att föräldrarna får för lite information (Kärrby & Flising, 1983).

I Kärrby och Flising (1983) studie framkommer att då det uppstod konflikter mellan hem och skola på lågstadienivå, rörde detta sig ofta om klädsel: att barnen kom smutsiga, hade trasiga kläder, inte hade ombyte med sig eller inte hade kläder efter väder. Detta ansåg lärarna tydde på ett dåligt ansvar hos föräldrarna. Lärarna ansåg även att det fanns brister i ansvaret hos föräldern då eleven kom utan penna, böcker och annan utrustning som behövs i skolan (Kärrby & Flising, 1983). Generellt kommer Kärrby och Flising (1983) studie fram till att de flesta föräldrar ansåg att samarbetet mellan skola och hem var betydelsefull på flera olika sätt.

5 Teoretisk referensram

5.1 Kommunikationsteori

Vi har valt att belysa vår studie utifrån bland annat kommunikationsteori, då vi tänker att kommunikation ständigt är närvarande i alla sammanhang. Inte minst i den yrkesroll skolkuratoren har och i förhållande till anmälningsskyldigheten enligt SoL 14:1§. Vi tänker att kommunikationsteorin belyser vår studie på ett bra sätt, då vi även fokuserar på kontakten mellan skolkuratoren och föräldrarna. Ett centralt begrepp i vår studie är omsorgssvikt, som i sig också är beroende av kommunikation.

Schjodt och Egeland (1994) menar att när man beskriver kommunikation är det viktigt att det görs utifrån det sammanhang kommunikationen befinner sig i, kommunikationens kontext. Det är också viktigt att belysa att allt beteende är kommunikation och handlar alltså inte bara om det som sägs med ord. Att kommunicera kan alltså innebära en icke-kommunikation, där man inte använder ord utan istället kommunicerar genom kroppsspråket. Kommunicerar med sitt sätt att sitta, förhålla sig, sättet att inte prata, hur man gestikulerar (Schjodt & Egeland, 1994; Payne, 2008; Nilsson & Waldemarsson, 2007).

Payne (2008) menar också på att kommunikationen skapar mönster. Med mönster menas att människor hittar sätt att kommunicera med dem de träffar i sin vardag. Detta utgör mönster, men det skapar också relationer. Vi kommunicerar olika med olika personer i vår närhet (Payne, 2008). Återkopplar vi det till Schjodts och Egelands (1994) beskrivning av kontexten, visar det på hur kommunikationen växer fram i ett sammanhang och skapar relationer mellan människor. Nilsson och Waldemarsson (2007) förstärker detta genom att beskriva anledningar till att vi människor kommunicerar, där en av dem är relationsbehov. Med detta menas att vi genom kommunikation söker närhet, tillhörighet liksom status. En annan anledning har sin grund i psykologiska behov, såsom identitet, bekräftelse liksom trygghet (Nilsson & Waldemarsson, 2007).

Nilsson och Waldemarsson (2007) menar att kommunikationen har en handlingsfunktion, vilken handlar om påverkan vid ett samspel. Denna handlingsfunktion syftar på konsekvenserna av ett budskap, upplevelsen hos mottagaren samt vad budskapet leder till, i form av handlingar (Nilsson & Waldemarsson, 2007). Den sociala funktionen handlar istället om ett kontaktskapande och en bekräftelse av roller. En annan funktion är den faktiska funktionen och innebär en kontaktfunktion. Denna funktion inbegriper att man vill visa att man sett någon, att man bryr sig eller vill samtala (Nilsson & Waldemarsson, 2007).

När en kurator informerar en förälder om att denne känner en oro för barnet är det en konst att förmedla. Eide och Eide (2011) beskriver vikten av att spegla känslor. Troligtvis kommer mycket känslor upp till ytan när en förälder får höra att kuratorn upplever en oro över barnet, och det är viktigt att som professionell i samtalet kunna handskas med dessa känslor. Varför man speglar någons känslor beskriver Eide och Eide (2011) som ett sätt att visa att man lyssnar och visa att man förstår. I den situation man befinner sig i under samtalet kan föräldern lyftas i en upplevd förståelse, inte bara för att visa att man förstår föräldern men också för att kunna framföra avsikten med mötet. Eide och Eide (2011) beskriver att när en persons känslor bekräftas är det också lättare att bearbeta de känslor som uppkommer och också lättare att prata om situationen som råder. Det kan vara lättare för en förälder som kanske känner sig anklagad, att få en bekräftelse i sina känslor

för att sedan gå vidare och tillsammans hjälpa barnet och se vilka förutsättningar som finns, samt vilka insatser som går att ta hjälp av (Eide & Eide, 2011).

När man, som professionell, kommunicerar med en förälder är det viktigt att tänka på hur man formulerar sig och sitt eget språk. Eide och Eide (2011) beskriver både speglingen av känslor, men också vikten av att visa på att man förstått vad som sagts. Det kan vara att man sammanfattar det som sagts i rummet med jämna mellanrum, men också på vilket sätt frågor ställs eller hur den professionella skall förhålla sig till det som sägs i rummet. En kurator måste ha en god lyssnande och inknäppande förmåga för att på bästa sätt kunna möta den förälder, de barn eller de kollegor som man samtalar med i ärenden som rör barn som far illa eller misstänks fara illa (Eide & Eide, 2011).

Det finns olika aspekter liksom inriktningar av kommunikationsteori. Nilsson och Waldemarsson (2007) beskriver två olika inriktningar av kommunikationsteori. Dessa två har olika fokus på kommunikation, processfokus respektive betydelsefokus (Nilsson & Waldemarsson, 2007). Vi har valt att skriva lite mer om dessa inriktningar, då vi tycker dessa är relevanta för vår studie och belyser den kommunikationen, som vi vill lyfta, på ett bra sätt. Vi kommer också avsluta kapitlet genom att skriva ett avsnitt om professionellt stöd utifrån Benjaminson (2008).

5.1.1 Processinriktad kommunikationsteori

Nilsson och Waldemarsson (2007) beskriver att det grundläggande inom den processinriktade kommunikationsteorin är att kommunikationen innebär en överföring av budskap, med fokus på vad som händer i denna överföring liksom vad detta resulterar i. Kommunikationsprocessen delas upp i olika delar såsom roller, självbild, situation liksom tolkningar. Inom denna inriktning uppfattas kommunikationen som en aktivitet där en människa påverkar liksom påverkas av andra människor. Olika roller kan vara den roll som ett barn har, en förälder har eller en kurator har. Det är viktigt att förstå deras olika känslomässiga situation och anledning till att de exempelvis tillkallats till ett informativt möte på en skola. Ett barn som far illa, en förälder som kanske misstänks för omsorgssvikt och en kurator som kan uppfattas på olika sätt (Nilsson & Waldemarsson, 2007). I Eide och Eide (2011) beskrivs att helt beroende på hur man tolkar det som sägs så kan mötet upplevas olika. En kurator kan ses som ett hot, som en hjälpare person eller kanske ifrågasättande. Dennes roll och vikten av den och hur den betraktas kan komma att påverka det denne har att kommunicera, det budskap som denne vill förmedla (Eide & Eide, 2011). Inom den processinriktade kommunikationsteorin läggs vikt vid den sociala kontexten där kommunikationen äger rum (Nilsson & Waldemarsson, 2007). Hänsyn tas till alla delar av en kommunikationssituation liksom hur dessa olika delar bidrar till kommunikationen (Dimbleby & Burton, 1997).

Dimbleby och Burton (1997) beskriver att centralt för en social interaktion är utbytet och förhandlingen. Detta innebär att två eller flera personer har ett gemensamt engagemang och är medvetna om varandra samt att de ger liksom mottager budskap som avkodas. Beroende på bland annat vilka roller de som deltar i interaktionen har i relationen till varandra, kommer de att förhålla sig till varandra på ett visst sätt. Med detta menas exempelvis rollen som informell i förhållande till rollen som formell (Dimbleby & Burton, 1997). Viktigt är även i vilket socialt sammanhang interaktionen äger rum, exempelvis om situationen är obekant eller

bekant. Denna situation kan ha olika förväntningar, exempelvis ett möte hos skolkuratorn (Dimbleby & Burton, 1997).

5.1.2 Semiotik

Den andra inriktningen som Nilsson och Waldemarsson (2007) beskriver är semiotiken och är den inriktning som istället lägger tyngdpunkten vid betydelsen av kommunikationen. Inom semiotiken uppfattas kommunikationen som en situation där människor skapar liksom överför betydelse emellan sig, genom kommunikationen. Inom semiotiken lägger man även stor vikt vid rollerna som de skrivna eller talade budskapen har, liksom vilket syfte kommunikationen har. Exempelvis under ett informationsmöte där skolkurator och föräldrar deltar. Viktigt inom semiotiken är även symboler, koder, struktur och mönster i samspelet (Nilsson & Waldemarsson, 2007).

Nilsson och Waldemarsson (2007) skriver att all typ av kommunikation bygger på koder liksom tecken. Symboler kräver tolkning på ett annat sätt än signaler, då en symbol kan ha flera olika betydelser. Symboler kräver därför en annan form av eftertanke än vad en signal kräver. Ett exempel på en symbol är ord, vilka har olika betydelse beroende på kontext och person. Ett ord kan vara hur man benämner sin misstanke om att ett barn far illa, samt av vem som benämner ordet. Kommunikeringen till föräldern kan ske av en välbekant person, exempelvis barnets lärare eller av en mer främmande person, exempelvis rektorn på skolan (Nilsson & Waldemarsson, 2007).

Dimbleby och Burton (1997) belyser vikten av den första kontakten med föräldrarna, där det beskrivs att inledningen och avslutningen i ett samtal är viktiga delar och också att de spelar en stor roll. Det kan kopplas till föräldrarna och hur de redan vid denna första kontakt börjar inta ett förhållningssätt. I denna första kontakt förmedlas också den oro som upplevs för barnet, och det är också viktigt *hur* denna oro förmedlas. I kontakten med föräldrarna kan de exempelvis kallas till ett informativt möte, eller också kommuniceras att en anmälan kommer göras. Hur och på vilket sätt det kommuniceras till föräldrarna får de att inta ytterligare en förhållningsposition (Dimbleby & Burton, 1997).

Nilsson och Waldemarsson (2007) menar att en förutsättning för att vi skall förstå symboler såsom ord, är att vi kodar dessa. Koden i sig beskriver hur tecknen skall användas och dessa måste kunna tolkas. Koder kan utgöra olika typer av kommunikation, exempelvis både skriftspråk liksom talat språk. När man uttrycker tankar, känslor liksom upplevelser genom språket, kodifieras dessa (Nilsson & Waldemarsson, 2007). Med att kodifieras menas att de får en språklig benämning. Det i sig kan vara en viktig aspekt i kommunikationen med föräldrar till barn som far illa. Det är lättare att feltolka en skrift, där personen som skrivit inte kan vara med och förklara. Ses de berörda istället i ett möte kan kuratorn istället förklara för föräldern eller omformulera sig om någonting uppfattas fel. En språklig benämning på tankar, känslor och upplevelser gör det möjligt att tala och handla i relation till dessa (Nilsson & Waldemarsson, 2007).

5.1.3 Professionellt stöd

Benjaminson (2008) skriver om professionellt stöd och definierar detta som att ha professionella kommunikationsfärdigheter. Dessa innebär att man, som exempelvis skolkurator, vågar visa vem man är, att man är tillgänglig liksom har förmågan

att lyssna. Samtliga barn behöver bli sedda och få höras, särskilt ett barn som far illa. All typ av kontakt med andra människor innefattar reaktioner liksom motreaktioner i olika relationer (Benjaminson, 2008). Benjaminson (2008) skriver vidare att social intelligens är ett begrepp som används i nyare forskning kring social dynamik. Social intelligens innehåller olika aspekter, bland andra: självpresentation, intoning, synkronisering och social kognition. Självpresentation syftar till hur man som exempelvis skolkurator presenterar sig själv liksom vem man är och vilken roll man har. Med intoning menas en närvaro i stunden, detta är en förutsättning för att synkroniseringen, *samspelet*, mellan människor skall fungera, exempelvis samspelet mellan skolkuratoren och föräldrarna. Andra viktiga aspekter är förmågan till empati liksom en vilja att hjälpa, exempelvis skolkuratorns vilja att hjälpa barnet och föräldrarna. Relationsskapande innebär att sedan använda sig av denna sociala intelligens som en del i sin yrkesutövning och kräver en strategi, för att kunna använda sig av kunskapen. Denna kunskap och förmåga är en förutsättning för en professionell relation till såväl barn som deras föräldrar (Benjaminson, 2008).

Benjaminson (2008) fortsätter att belysa dessa olika aspekter och pekar på ett område som inom kommunikationsvetenskapen brukar benämnas *självpresentation*. Denna påverkar bland annat hur vi förhåller oss i olika situationer liksom hur vi agerar i olika relations- och kommunikationssammanhang. Exempelvis kan man som skolkurator, genom att ta plats i kommunikationen, visa på att det är okej för föräldrarna liksom eleven att ta plats (Benjaminson, 2008).

5.2 Omsorgssvikt utifrån ett teoretiskt perspektiv

Hindberg (1999) skriver att omsorgssvikt som begrepp har blivit allt vanligare att använda sig av när man talar om *barn som far illa*. Vanligtvis delas begreppet omsorgssvikt in i fem olika kategorier: fysisk och psykisk misshandel, sexuella övergrepp, vanvård och försummelse. Omsorgssvikt kan kortfattat förklaras med att omsorgen för ett barn sviktar. Hindberg (1999) beskriver också att omsorg kan förklaras med tre ord: uppföstran, tillfredställande av barnets behov samt sörja för barnets utveckling. Hindberg (1999) beskriver vidare att uppföstran kan innefatta den etik och moral barnet får lära sig medan barnets behov är de som omfattas av lagstiftningen, såsom barns rätt till omvårdnad, trygghet och barns rätt till skydd. I ett barns behov ingår även grundläggande behov såsom mat, sömn, hygien, kläder, tillsyn liksom barns behov av att bli älskade, bli bemötta på ett kärleksfullt sätt och bli respekterade (Hindberg, 1999).

Enligt Hindberg (1999) innebär omsorgssvikt att en förälder inte kan tillgodose sitt barns behov. Det kan vara när en förälder inte kan ge sitt barn vad det behöver fysiskt, psykiskt eller inte kan ge barnet det skydd det behöver (Brodin, 2008; Hindberg, 1999). Vid omsorgssvikt är omognad hos föräldern/föräldrarna en stark faktor. En omogen person har svårt att se sitt barn och kan av andra upplevas som egocentrisk och beroende i förhållande till barnet (Hindberg, 1999).

Brodin (2008) skriver att det i många fall kan vara så att föräldrarna har problem själva och då har svårt att se liksom förstå barnets behov. Det är då, när föräldrarna har egna svårigheter, svårt att vara bra föräldrar. Om det inte finns vuxna i barnets närmiljö som kan ta hand om barnet eller om föräldrarna inte räcker till, blir barnet väldigt utsatt (Brodin, 2008).

Schultz Jörgensen (1999) skriver att familjer kan, av olika anledningar, bli utsatta för belastningar av olika slag. Detta kan exempelvis vara belastningar i form

av sjukdom, våld och övergrepp liksom problem och svårigheter med ett barns skola. Dessa belastningar påverkar i sin tur relationerna. Om belastningarna blir av bestående art, leder detta ofta till en svikt i föräldra- barn- relationen, omsorgssvikt (Schultz Jörgensen, 1999).

Brodin (2008) skriver att barnets levnadsvillkor påverkas av familjens livsvillkor. En bra skola liksom andra vuxenkontakter kan kompensera liksom väga upp ett barn som lever under svåra förhållanden hemma. En bra skola kan även erbjuda en trygghet som barnet saknar hemma genom att barnet får möjlighet att ingå i ett socialt sammanhang utanför familjen (Brodin, 2008).

Lundén (2010) menar att föräldrars förmåga att hjälpa sina barn utvecklingsmässigt varierar från förälder till förälder. Kvaliteten på föräldrars omsorgsförmåga har dock en stark utvecklingsmässig påverkan på barnet. Omsorgssviktande föräldrar har i forskning visat sig ha svårt för att bland annat sätta barnets behov framför sina egna och uppskatta liksom uppmuntra barnet (Lundén, 2010). De barn som blir utsatta för omsorgssvikt riskerar att få utvecklingsmässiga svårigheter och andra svårigheter som kan orsaka barnet skada. Flertalet forskare pekar på vikten att uppmärksamma omsorgssvikt tidigt för att kunna erbjuda barn liksom familjer hjälp i ett tidigt skede. Barnomsorgspersonalens förmåga att uppfatta signaler på omsorgssvikt liksom hur de hanterar den kunskap de besitter, är av stor betydelse för familjens möjlighet att få den hjälp liksom det stöd som de är i behov av (Lundén, 2010).

Benjaminson (2008) skriver att föräldrarna, utifrån en tidigare studie som gjorts, beskriver att de skall fungera som ett stöd för sina barn, bland annat genom att bekräfta barnet och ta barnet på allvar. Förutsättningen, enligt föräldrarna i studien, att kunna fungera stödjande gentemot barnet är att man som förälder tar på sig en vuxenroll vilken innebär kunnsikt och långsiktighet. Ofta sker detta stödjande utifrån en lojalitet med barnet, vilket bland annat innebär att man inte försöker försvåra barnets situation genom att exempelvis vara kritisk gentemot skolan (Benjaminson, 2008).

Hindberg (1999) menar att hur barnet reagerar på olika typer av omsorgssvikt kan se olika ut och därmed är det svårt att avgöra vilken typ av omsorgssvikt ett barn utsätts för. Gemensamma tecken man kan se i skolan hos barn, vilka är utsatta för omsorgssvikt, är exempelvis: en hög ångestnivå, sömnsvårigheter, psykosomatiska symtom, koncentrationssvårigheter, beteendemässiga problem såsom exempelvis aggressivitet och passivitet, inlärningsstörningar samt problem med relationer. Hindberg (1999) beskriver vidare hur det på förskolan blir både barnets och föräldrarnas beteende som uppmärksammas, medan det på skolan blir barnets beteende som hamnar i fokus. Dock finns de barn som inte uppvisar några symtom alls (Hindberg, 1999). Detta är någonting även Lundén (2010) uppmärksammar i sin avhandling.

Det kan vara svårt att bedöma hur ett barns omsorg ser ut, framförallt när det gäller de barn som befinner sig i riskzonen för omsorgssvikt (Hindberg, 1999). Hindberg (1999) beskriver hur en oro kan infinna sig för ett barn, men att det är svårt att sedan avgöra om barnets behov är tillräckligt tillgodosedda. När man arbetar med barn, som exempelvis skolkurator, är det av stor betydelse att ha förmågan att upptäcka om ett barn utsätts för omsorgssvikt. Riskfaktorer som beskrivs av Hindberg (1999) är de allt större storlekarna i barns skolklasser och förskolegrupper. Hon beskriver hur de större grupperna minskar personalens möjligheter att se barnen och också lära känna varje enskilt barn, vilket kan leda till att det blir svårare att upptäcka omsorgssvikt. Hindberg (1999) förtydligar att arbets-

belastningen ökar inom områden där vuxna bemöter barn som exempelvis skolan, vilket i sin tur ger upphov till oro kring huruvida barn som utsätts för omsorgs- vikt skall kunna uppmärksammas.

6 Metod

6.1 Val av metod

Vi har valt en kvalitativ metod för vår studie, anledningen till att vi valt denna metod är för att den kan fånga upplevelsen på ett bättre sätt än vad vi tänker att en kvantitativ metod skulle göra. Detta grundar vi på att kvantitativa studier inte kan fånga upplevelsen på samma sätt, då de mer handlar om att se tendenser och mönster i stort (Greasly, 2008). Den kvalitativa metoden innebär istället att man fokuserar på upplevelsedimensionen (Dalen, 2007). Detta är främsta anledningen till att vi valt en kvalitativ metod, då det är just upplevelsedimensionen vi är intresserade av i förhållande till vårt syfte.

Om vi hade velat täcka ett större geografiskt område, hade vi istället valt en kvantitativ metod. Vi skulle då skickat ut enkäter till samtliga grundskolor i Sverige, eller gjort ett urval där vi hade valt ett visst antal grundskolor ifrån varje kommun. Vi tänker att resultatet utifrån det urvalet av grundskolor, där man valt grundskolor ifrån olika kommuner, skulle kunna skilja sig beroende på den politiska styrningen i en viss kommun. Detta skulle också göra att vår frågeställning hade behövt omformuleras. Detta då syftet med studien styr den metod man väljer. Vi skulle dock, utifrån Greasly (2008), kunnat använda en kvantitativ metod i förhållande till vårt nuvarande syfte med studien. Vi tänker att vi då hade kunnat utforma en enkät med kontinuerliga variabler och också ha med flera svarsalternativ för att ändå fånga tankar kring anmälningskyldighet och också tankar kring kontakten mellan skolkuratorn och föräldrarna till det barn som far illa eller misstänks fara illa. En kvantitativ metod skulle resulterat i ett större material (Greasly, 2008).

Watt Boolsen (2007) skriver att kännetecknande för en kvalitativ forskning är ett induktivt arbetssätt. Ett induktivt angreppssätt innebär att man utgår ifrån empirin, för att forma en teori utifrån denna (Watt Boolsen, 2007). Vid ett deduktivt angreppssätt har man redan bestämt vilka teorier som man kommer utgå ifrån, oavsett vad som framkommer ur empirin. Vi har varit öppna för olika teorier under studien och beroende på vad som framkommit ur empirin, har vi valt teori utifrån det (Watt Boolsen, 2007). Samtidigt har vi haft olika teorier i åtanke under studiens gång. Vi tänker att vårt angreppssätt därför är abduktivt, och enligt Dalen (2007) en kombination av ett induktivt och ett deduktivt angreppssätt. Vi har alltså valt ett abduktivt angreppssätt, då vi parallellt med våra intervjuer funderat över olika teorier som vi tillägnat oss kunskap om (Dalen, 2007).

6.2 Avgränsning

Vid genomförandet av en studie är det viktigt att beakta den tid man har till förfogande. Tiden är en faktor som alltid begränsar en studie (Bryman, 2011; Kvale, 2009). Vi har valt att göra en geografisk avgränsning till Borås stad. Anledningen till detta är främst av praktisk och tidsmässig art. Vi båda bor i Borås, vilket underlättat genomförandet av studien liksom uppsatsskrivandet, då intervjuerna hållits i Borås. Vi har även kunnat skriva tillsammans i Borås liksom haft möjligheten att vara flexibla i förhållande till informanterna och till varandra. Tidsmässigt har den geografiska avgränsningen sparat oss mycket tid, eftersom vi bor i närheten av varandra liksom till de platser där intervjuerna ägt rum. Dessutom är antalet informanter och studiens storlek rimlig i förhållande till den tid vi haft till förfogande att genomföra studien liksom skriva uppsatsen. På grund av detta har vi även kunnat fördjupa oss i vårt

material och haft möjlighet att reflektera och diskutera. Vi är båda två även uppväxta i Borås, och fann det därför intressant att utföra vår studie i Borås.

6.3 Urval

Bryman (2011) menar att de flesta som skriver om kvalitativa intervjuer som metod, anser att ett målinriktat urval är den bästa urvalstekniken i förhållande till denna metod. Denna teknik syftar till att anpassa urvalet och det syfte liksom de frågeställningar man valt, till varandra. Denna teknik möjliggjorde för oss att välja intervjuer med de personer vi ansåg kunde besvara frågeställningarna (Bryman, 2011). Vi har därför valt ett målinriktat urval av informanter. Anledningen till att vi valt denna urvalsmetod är alltså för att urvalet skall vara relevant i förhållande till vårt syfte. Vi har även valt det då vi är intresserade av en viss grupp, skolkuratorer. Därmed var det endast skolkuratorer vi ville intervjua, då dessa är relevanta informanter i förhållande till vår studies syfte. Vi har valt att under vår rekrytering av informanter tillfråga samtliga skolkuratorer vid grundskolorna inom Borås stad, vilka arbetar med barn ifrån förskoleklass upp till årskurs sex. Antalet skolor som finns inom ramen för vårt urval är tio stycken och vi vände oss till samtliga av dessa. Vid dessa skolor arbetar totalt åtta skolkuratorer, då två av skolkuratorerna arbetar vid flera skolor. De skolor vi valt bort är de övriga grundskolorna som tillhör Borås kommun vilka har barn ifrån förskoleklass upp till årskurs tre, förskoleklass upp till årskurs fyra, de skolor som har årskurs sju upp till nio samt de skolor som börjar på en högre årskurs än förskoleklass.

6.3.1 Könsaspekt

Vi har valt ett könsneutralt perspektiv för vår uppsats. Detta motiverar vi med att det inte finns någon anledning, i förhållande till vårt syfte eller våra frågeställningar, att nämna kön. Vi tänker att, om det inte finns någon anledning att nämna kön, minskar det också risken att man skall kunna identifiera informanterna genom att välja ett könsneutralt perspektiv. Vi är inte intresserade av ett könsperspektiv. Vi har därför valt att benämna informanterna som *hen*, *kuratorn*, *skolkuratorn* eller *informanten* i uppsatsen.

6.4 Intervjuer

Vi har valt att använda oss av en semistrukturerad intervjumetod. Anledningen till detta är att det vid en strukturerad intervjumetod inte finns något utrymme för informanten att ta upp teman som är viktiga för hen (Bryman, 2011). Vid en strukturerad intervju styr intervjuaren samtalet genom användningen av en intervjumall som då uteslutande skall följas strikt (Bryman, 2011). Vi ville samtidigt att det skulle finnas en möjlighet för oss att rikta samtalet med informanten till det tänkta ämnet, om samtalet skulle glida iväg ifrån ämnet alltför mycket. Denna möjlighet skapade vi genom att använda oss av en semistrukturerad intervjumetod med intervjuguiden som stöd. Risken med en ostrukturerad intervjuform är nämligen att man hamnar utanför ämnet då intervjun har en väldigt öppen form (Bryman, 2011).

Då vi valt att använda oss av en semistrukturerad intervjumetod har vi utformat en intervjuguide (bilaga 1), denna utformades efter att vi formulerat vårt syfte och våra frågeställningar (Kvale, 2009). Till intervjuguiden skapade vi huvudfrågor

och till huvudfrågorna skapade vi sedan underfrågor. Huvudfrågorna är ämnade att besvara vårt syfte, medan underfrågorna kan hjälpa informanten genom andra formuleringar av frågorna eller för oss att kunna gå djupare in på frågorna om huvudfrågan inte besvaras. Syftet med vår intervjuguide var främst att den skulle fungera som stöd för oss under intervjun (Bryman, 2011; Dalen, 2008; Kvale, 2009). Vi använde oss av områdesprincipen under tiden som vi utarbetade intervjuguiden. Detta då vi i början av intervjuguiden skapade frågor som inte direkt besvarar vårt syfte, utan istället fungerar som en inledning av intervjun. Därefter fokuserar intervjuguiden på de frågor som är tänkta att besvara syftet. Vi avslutade sedan intervjuguiden med mer allmänna frågor (Dalen, 2008).

Vi valde att göra en pilotstudie för att testa vår intervjuguide. Syftet med pilotstudien var att få feedback på vår intervjuguide, samt få möjlighet att revidera denna med hänsyn till den feedback vi får. Vi valde en pilotstudie med en informant som inte ingår i vårt urval, men arbetar som skolkurator vid en grundskola i Borås. Anledningen till att vi valde denna informant var att vi ville intervjua någon som har samma position och arbetar inom samma område som de informanter vilka ingår i vårt urval. Förhoppningen med detta val var att pilotstudien skulle kunna säga så mycket om intervjuguiden, i förhållande till våra informanter, som möjligt. Anledningen till att vi valt en informant utanför vårt urval är att vi inte ville förlora några informanter inom vårt urval (Bryman, 2011). Vi upptäckte, under pilotstudien, att vissa frågor var för långa och otydliga och detta var någonting även informanten uppmärksammade oss på i sin feedback. Detta bidrog till mindre justeringar i intervjuguiden. Vi upplevde i övrigt att våra frågor i intervjuguiden besvarade vårt syfte.

Av de åtta informanter som blev tillfrågade att delta i vår studie, tackade fem stycken ja. Därefter intervjuade vi skolkuratorerna. Intervjun gick till som så att vi turades om att ha huvudansvaret för intervjun respektive observera/anteckna under intervjun. Detta var någonting vi informerade informanterna om samtidigt som vi informerade kring forskningsetiken (bilaga 2) och syftet med vår uppsats. Under tiden vi gav informanten denna information, bjöd vi på fika för de som önskade detta. Därefter startade vi intervjun och därmed inspelningen. Det var en av informanterna som inte ville bli inspelad, resterande spelades in via våra telefoner.

Efter intervjun diskuterade vi vår upplevelse av intervjun och den som observerat/antecknat under intervjun gav den, som hade huvudansvaret för intervjun, feedback. Därefter delade vi upp intervjuerna för transkribering och transkriberingarna genomfördes samma dag som intervjun. Därefter läste vi båda igenom samtliga transkriberingar.

6.5 Tillvägagångssätt

6.5.1 Insamling av data

Efter att vi formulerat vårt syfte, våra frågeställningar och vår intervjuguide, utformade vi ett informantbrev (bilaga 3). Syftet med informantbrevet var att ge informanterna skriftlig information kring vår studie, vår forskningsetik samt vår intervjumetod (Bryman, 2011; Dalen, 2007). Informantbrevet skickades ut till de informanter som, via telefon, tackat ja till en intervju. Vi ringde alltså först upp informanterna i vårt urval och beskrev vårt syfte och våra frågeställningar. De blev vid detta tillfälle sedan tillfrågade att vara informanter i vår studie. Därefter meddelades informanterna om att vi skulle skicka ett informantbrev via mail. In-

formanterna fick sedan möjlighet att fundera över om de ville delta i studien eller inte. De vi inte fick kontakt med via telefon, lämnade vi ett röstmeddelande till. I detta röstmeddelande bad vi skolkuratorn att ringa upp oss, i annat fall meddelade vi att vi skulle höra av oss igen.

Under den första dagen vi ringde upp vårt urval, fick vi fem informanter som vi bokade in intervjuer med. Vi fick under denna dag kontakt med totalt sex skolkuratorer, varav en tackade nej på grund av hög arbetsbelastning och tidsbrist. Senare tackade en skolkurator ja till en intervju, men tackade senare nej av samma anledning. Ytterligare en skolkurator var osäker, men tackade senare nej på grund av tidsbrist. Under vår andra rekryteringsdag uppkom frågor som rörde vårt urval, inspelning av intervjun samt om studien var godkänd av enhetscheferna. Vi valde efter denna information att kontakta enhetscheferna för att få ett godkännande av studien, samt att skriva ett förtydligande mail (bilaga 4) till våra informanter. Anledningen till att vi önskade ett godkännande av studien från enhetscheferna, var att vi inte ville skapa konflikt. Då vi ringde upp enhetscheferna, svarade inte den första av dem. Vi lämnade då ett röstmeddelande. Därefter ringde vi upp den andra enhetschefen, som svarade. Enhetschefen informerade om de nya riktlinjer som i nuläget är under arbete och rekommenderade oss att utföra studien vid ett senare tillfälle. Efter övervägande valde vi att kontakta vår handledare. Vi hade sedan kontakt med enhetschef, handledare samt studierektor och resultatet blev att handledaren kontaktade enhetschefen. Till enhetschefen mailade vi informantbrev, förtydligande kring urval samt en motivering (bilaga 5) till vår studie. Därefter bestämdes att handledaren skulle kontakta oss då hon fått kontakt med enhetschefen. Vi blev sedan kontaktade av enhetschefen och fick ett godkännande, och därmed genomförde vi studien.

Parallellt med rekryteringen av informanter tillägnade vi oss litteratur liksom tidigare forskning inom området. Litteratur har vi funnit genom sökningar via LIBRIS och GUNDA samt bibliotekskataloger. Vi har även besökt olika bibliotek inom Göteborg och Borås, för att hitta relevant litteratur genom att gå till de ämneshyllor som varit relevanta för oss. Vi har då vi sökt litteratur via bibliotekskataloger, LIBRIS och GUNDA, använt oss av olika sökmetoder såsom: nyckelord, ämnesord och trunkering. Vi har även sökt och då fått personlig hjälp utav bibliotekarie. För att komma på nyckelord utformade vi en mind - map, vilken vi sedan använt som underlag för våra sökningar (Backman, 2008). De sökord vi har använt oss av då vi sökt litteratur och tidigare forskning är följande: Skolkurator*, Anmälningsskyldighet*, "Anmälningsskyldighet", Anmälningsplikt*, "Anmälningsplikt", Barn*, Omsorgssvikt*, "Omsorgssvikt", Omsorgssvikt* Barn*, "School Counselor", "Mandatory reporting*", School* Counselor*, "School Counseling", Kurator*, Kommunikationsteori*, Kommunikation*, Hem* skola*, Föräldrar* Skola*, Kommunikation* Föräldrar*, Maltreatment*, Maltreat* Child*, "Child abuse", Communication* Parent*, Skolkurator* Förälder*, "Barn som far illa", "Skolkurator", Neglect*, "Kommunikationsteori", "Reporting duty".

Då vi fått en träff som verkat intressant för vår uppsats, har vi kollat upp ämnesorden. Dessa har vi sedan använt oss av i senare sökningar för att få en större träffsäkerhet och testa olika alternativ. Trunkeringsmetoden har vi använt oss av genomgående för att få relevanta träffar i förhållande till vårt område.

Tidigare forskning har vi funnit genom sökningar i tidsskrifter, LIBRIS, GUPEA samt GUP. Vi har då vi sökt tidigare forskning inom området använt oss av samma sökmetoder som vid sökningen av litteratur.

Efter att vi läst in oss på området, började vi fundera kring vilka teorier som skulle kunna vara relevanta för vår uppsats. Vi hade till en början tankar kring kommunikationsteori, rollteori, relationsteori, KASAM och systemteori. När vi fortsatte att läsa om området, parallellt som vi genomförde intervjuerna, upplevde vi kommunikationsteorin och rollteorin som de mest relevanta teorierna för vår uppsats. Vid vidare läsning om kommunikationsteorin fann vi att den berörde roller. Vi valde då att gå in ännu djupare på kommunikationsteorin och belysa roller istället för att beröra två stycken teorier.

Vi valde sedan att även använda oss av begreppet omsorgssvikt som en av delarna i vår teoretiska referensram. Detta då vi upptäckte att omsorgssvikt är ett centralt begrepp inom vårt område. Vi upplevde därför att detta begrepp kräver en mer djupgående beskrivning för att få en större förståelse av omsorgssvikt och vad det innebär.

6.5.2 Bearbetning av data

Vi ville genomföra en tematisk analys för att på bästa sätt belysa vårt empiriska material och vi tänkte att den tematiska analysen är bäst anpassad för vårt syfte och våra frågeställningar. Med tanke på den analysmetod vi valt, valde vi att läsa igenom vårt empiriska material flera gånger, för att finna centrala teman i informanternas utsagor. Vi valde sedan att lyfta ut citat som belyser dessa teman (Bryman, 2011). Att välja ut citat för att berika de teman vi funnit är även någonting som Dalen (2008) tar upp. Vi funderade redan i början av vår studie på att göra en tematisk analys av vårt empiriska material. Vi tänkte då välja teman utifrån de områden som vårt syfte belyser, men vi var öppna för nya teman (Backman, 2008). Watt Boolsen (2007) beskriver en teorilös kodningsprocess, detta innebär att vi inte hade några speciella principer utifrån hur materialet kodades. Vi tänker istället att det är syftet som styr vår kodning (Watt Boolsen, 2007). Watt Boolsen (2007) rekommenderar vidare att man startar analysmetoden med bland annat en tematisering, vilket vi gjorde. Vi tänkte att vi under vår analysprocess skulle få svar på våra frågeställningar och vårt syfte genom detta tillvägagångssätt och under analysprocessen (Watt Boolsen, 2007).

I analysen presenteras de citat vi valt, utan att på något sätt namnge dessa. Vi har heller inte använt oss av fiktiva namn eller andra beteckningar i förhållande till våra informanter. Vi har valt att tydliggöra om citaten kommer ifrån olika informanter eller inte. Anledningen till detta presentationssätt är av etiska skäl, då vi inte vill att citaten i de olika avsnitten ska kunna kopplas till varandra och därmed kunna härledas till person.

6.6 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

6.6.1 Validitet

Enligt Kvale (2009) är validiteten kopplad till det sanningsenliga och giltiga. Vidare, beskriver Kvale (2009) att validitet handlar om att kontrollera. Med detta menar han att man kritiskt granskar sin analys liksom beskriver de perspektiv man valt att belysa studiens ämne utifrån. Kvale (2009) skriver vidare att validiteten bland annat handlar om det är så att en viss metod faktiskt undersöker det som den påstås undersöka. Validiteten ser även till hur väl logiskt kopplade forskningsfrågorna är till teorin man valt liksom hur väl de teoretiska antagandena är underbyggda. Vidare kan validiteten kopplas till den intervjuemetod man valt och om

denna är lämplig i förhållande till syftet liksom frågeställningarna med studien. Men även huruvida informanterna är trovärdiga kan kopplas till validiteten (Kvale, 2009).

Vi har genomgående kritiskt granskat vårt material genom att ständigt reflektera över om det material vi valt ut är relevant i förhållande till vårt syfte och våra frågeställningar. Vi har även varit noggranna med våra refereringar och tydliggjort när vi själva uttryckt någonting i uppsatsen. Vi har också beskrivit vår metod väl liksom de perspektiv vi valt att belysa vårt empiriska material utifrån. Genomgående har vi även motiverat de val vi gjort och hur vi tänkt kring dessa. Vi tänker även att informanterna har hög trovärdighet då de talat utifrån sina egna erfarenheter liksom upplevelser, vilka i högsta grad är av subjektiv art.

Kvale (2009) skriver vidare att det, utifrån ett validitetsperspektiv, är viktigt med översättningen som sker vid transkriberingen, från muntligt till skriftligt material. Sedan handlar validiteten även om huruvida analysen är gjord, exempelvis om tolkningarna man gjort av materialet är hållbart logiska (Kvale, 2009). Med tanke på att fyra av fem informanter blivit inspelade har vi haft möjlighet att göra ordagranna transkriberingar utifrån intervjuerna. Detta, tänker vi, stärker trovärdigheten i uppsatsen liksom att vi använder oss rikligt av intervjuцит i vår resultatpresentation. Vilket också gör det möjligt för läsaren att ta ställning till de tolkningar vi gjort av vårt empiriska material. Vi har under samtliga intervjuer varit två, varav en har observerat och en har intervjuat. Det har möjliggjort för oss att efter intervjuerna stämma av med varandra huruvida vi upplevt intervjun och tolkat det som sagts liksom situationen. Vi har båda även läst igenom samtliga transkriberingar i direkt anslutning till att dem gjorts. Vi menar att detta stärker validiteten ytterligare.

6.6.2 Reliabilitet

Kvale (2009) skriver att med reliabilitet menas konsistensen liksom tillförlitligheten i förhållande till forskningsresultaten. I förhållande till vår studie, där vi har valt ett kvalitativt arbetssätt med intervju som metod, så kan reliabiliteten exempelvis handla om att intervjuaren på något sätt påverkar informanterna att svara på ett visst sätt under intervjun liksom om olika intervjuare påverkar resultatet. Exempelvis kan ledande frågor ifrån intervjuaren påverka de svar man får ifrån informanterna (Kvale, 2009). Kvale (2009) menar vidare att reliabiliteten även kan ses i förhållande till transkriberingsprocessen, att transkriberingen kan påverkas beroende av vem som utför den. Detta kan alltså ge olika transkriberingar beroende på vem som gör den (Kvale, 2009).

Vi har innan intervjuerna ägt rum diskuterat hur vi som intervjuare ska förhålla oss liksom hur vi kommer att gå tillväga under intervjun. Vi har även utformat en intervjuguide tillsammans, som vi anser hjälpt oss att göra liknande intervjuer i den utsträckning som det går. Detta har även gjort oss medvetna kring vilka frågor som vi ska ställa under intervjun, så att båda ställer samma frågor och att frågorna besvarar vårt syfte och våra frågeställningar. Dessutom hade vi, genom att vi utförde en pilotstudie, möjlighet att ge varandra feedback och diskutera vår upplevelse av den. Detta gjorde att vi kände en trygghet i rollen som intervjuare liksom med hur vi ville att denna skulle gå till. Vi var medvetna kring exempelvis ledande frågor, och försökte att inte ställa några sådana. Dock är vi medvetna om, liksom Kvale (2009) nämner, att detta kan ha förekommit oavsiktligt. Men, vi tänker att, då vi haft en levande dialog kring detta så har det stärkt reliabiliteten.

Vad gäller transkriberingarna så är vi väl medvetna om att personen som utför dem kan ha en inverkan i dessa. Men vi hade före transkriberingarna kommit överens om hur vi skulle transkribera intervjuerna och sedan har vi båda tagit del av samtliga transkriberingar.

6.6.3 Generaliserbarhet

En ständig fråga när det gäller intervjustudier, är om de är generaliserbara. Kritiker menar att intervjustudier inte går att generalisera på grund av att urvalet är för litet för det, och att de bara är giltiga i den specifika situation där de är producerade (Kvale, 2009; Bryman, 2011). Flera ställer sig också frågande till varför man skall generalisera. Med tanke på att vi har intervjuat fem utav åtta skolkuratorer på låg - och mellanstadienivå inom Borås stad, tänker vi att vårt resultat kan generaliseras till Borås stad (Bryman, 2011). Vi tänker att genomförs en liknande studie i andra kommuner i Sverige kan dessa komplettera varandra och tillsammans generaliseras över en större geografisk yta. Vi vill också styrka vårt material, i förhållande till generaliserbarheten, med att resultatet stämmer överens med tidigare forskning inom området.

7 Etiska överväganden

Utifrån den diskussion, vilken vi beskrev mer ingående i tillvägagångssättet, som uppstod i skolkuratorernas arbetsgrupper liksom hos enhetscheferna kring vårt urval och också kring syftet med vår studie, hamnade vi inför ett etiskt dilemma. Vi var rädda för att studien skulle kunna skapa konflikter i arbetsgrupperna och stod inför ett val att eventuellt flytta vår studie och utföra den inom en annan kommun, eller genomföra studien som vi tänkt, i Borås. Efter övervägande och diskussion mellan oss, liksom även med vår handledare, beslutade vi till sist att genomföra vår studie. Detta då vi senare fick ett godkännande av enhetscheferna, genom mailkontakt. Och det hade givetvis påverkat vår studie liksom uppsatsen. Vi tänker dock att det etiska dilemma vi ställdes inför, ändå har påverkat studien. Detta då vi tänker att skolkuratorerna fick en bild av studien utifrån enhetscheferna och en annan ifrån oss, genom de diskussioner som uppstått i arbetsgruppen. Detta gjorde att vi utformade ett förtydligande av studien, för att återskapa den bild av studien som gäller enligt oss. Därmed löste sig situationen och vi kunde genomföra vår studie som tänkt.

Enligt Bryman (2011) och Dalen (2007) finns det vissa grundläggande etiska frågor att ta hänsyn till då man genomför en studie. Dessa presenteras nedan.

Informationskravet som innebär att informanterna skall få information kring studiens syfte, frivillighet vad gäller deltagandet liksom vilka delar som ingår i studien (Dalen, 2007; Bryman, 2011). Detta har vi tagit hänsyn till genom att informera skolkuratorerna muntligen (bilaga 2) och skriftligen (bilaga 3).

Samtyckeskravet innebär att studien endast får genomföras om man fått informantens samtycke till detta, utan påtryckningar (Dalen, 2007; Bryman, 2011). Även detta krav har vi tagit hänsyn till genom vår skriftliga information (bilaga 3) liksom muntliga information (bilaga 2) till skolkuratorerna.

Konfidentialitetskravet som syftar till att det empiriska materialet skall behandlas med största konfidentialitet. Detta krav innebär även att uppgifter kring personerna som deltar i studien förvaras på ett så säkert sätt som möjligt (Dalen, 2007; Bryman, 2011). Detta krav har vi också tagit hänsyn till genom den muntliga (bilaga 2) liksom skriftliga (bilaga 3) informationen.

Nyttjandekravet är även det ett krav då man genomför en studie, vilken innebär att det empiriska materialet endast skall användas i forskningssyfte och för det ändamål forskningen är avsedd för (Bryman, 2011). Även detta tog vi hänsyn till genom att informera skolkuratorerna muntligen (bilaga 2) liksom skriftligen (bilaga 3).

Dalen (2007) tar även upp att ett etiskt dilemma inom den kvalitativa forskningen är riskerna för stigmatisering. Med detta menar Dalen (2007) att informanterna lätt kan identifieras då Sverige inte är så stort. Detta kan vi koppla till vår urvalsgrupp, vilka är skolkuratorer inom Borås stad, då det endast finns en skolkurator vid en eller flera grundskolor inom Borås stad. Utifrån det Dalen (2007) skriver, kan vi förstå informanternas reaktioner och frågor som gällde anonymitet liksom hur urvalet såg ut.

Bryman (2011) tar även upp etiska frågor som rör informationsskydd. Detta syftar till hur man hanterar den information man får under intervjuerna liksom hur man lagrar denna (Bryman, 2011). Detta har vi haft i beaktande under vår studie. Detta genom att vi muntligen (bilaga 2) och skriftligen (bilaga 3) informerat skolkuratorerna om att materialet, transkriberingarna liksom inspelningarna, kommer att raderas så snart vi inte är i behov av dessa längre. Vi har redan vid transkribe-

ringarna avkodat materialet och därmed inte skrivit ut namn, skola eller kön i dessa. Detta är också någonting vi muntligen (bilaga 2) informerat skolkuratorerna om.

8 Resultat och analys

8.1 Anmälningsskyldigheten

8.1.1 Upplevelsen av anmälningsskyldigheten enligt SoL 14:1§

När vi frågade hur informanterna upplever anmälningsskyldigheten enligt SoL 14:1§ fick vi tydliga svar ifrån fyra av våra informanter kring att den är ”positiv” och ”jättebra”. Vi tolkade informanternas utsagor som att samtliga av informanterna upplever en trygghet i lagstiftningen. Med trygghet menar vi att vi tolkade det som att informanterna upplever att anmälningsskyldigheten enligt SoL 14:1§ är en lagstiftning man kan luta sig mot. Nedan följer tre citat ifrån två informanter som belyser upplevelsen av lagstiftningen och avslutningsvis ett citat från ytterligare en informant som belyser upplevelsen av att anmäla.

Solklart vad gäller misshandel och sexuella övergrepp, annars inte lika klart [...] [jag] ser det också, som att en anmälan ska leda till något gott!

... hur jag upplever mina erfarenheter av anmälningsskyldigheten, eh, nej men jag tänker att det är nödvändigt, att göra en anmälan, det, ja vi har ju en skyldighet att göra det.

smiskar man på sin unge, då ska man åka dit.

Eh, jag ser det väl som så att ehm... Så fort som jag får det uppdagat för mig att eh... Här står inte allting rätt till, det kan ju va någonting utav det jag nämnt sen tidigare, eh... Då ÄR jag skyldig att göra en anmälan... Och det gäller ju alla dom som arbetar här på skolan.

Vi tänker att dessa tre informanters utsagor beskriver, som tidigare nämnt, en trygghet i anmälningsskyldigheten. Framförallt en trygghet i att anmäla när det gäller misshandel och sexuella övergrepp. Då är det mer ”solklart” som informanten i det första citatet liksom ytterligare en annan informant uttrycker det. En annan av informanterna ovan beskriver det som ”nödvändigt” att anmäla. Samma informant uttrycker även att, liksom tre andra informanter, man har en ”skyldighet” att anmäla och, som vi tolkar det liksom ytterligare en informant uttrycker, att man ”ska” anmäla.

Hindberg (1999) beskriver att det kan vara svårt att bedöma hur ett barns omsorg ser ut och att en oro över ett barns omsorg lättare kan infinna sig, medan vetenskapen kring om omsorgen är tillräcklig kan vara betydligt svårare att upptäcka. Vi tolkar det som att informanten i det första citatet belyser detta, då denne beskriver att det inte alltid är ”solklart”.

Forskning visar också på en osäkerhet i att anmäla, vilket är en annan sida vi sett hos flera av informanterna. Lundén (2010) beskriver att professionella i stor utsträckning underlåter att anmäla. Detta förstärks i Bryants (2009) studie, där han beskriver att det i USA uppskattas vara tre gånger så många barn som far illa jämfört med hur många anmälningar som kommer in. Samtidigt förstärker Bryants (2009) studie den trygghet vi sett i informanternas utsagor kring anmälningsskyldigheten, då han beskriver att lagen är en av de två största påverkansfaktorerna till att anmäla. Även Cocozza (2007) belyser att professionella inte anmäler alla de barn som de misstänker far illa. Ljusberg (2008) bekräftar också detta och belyser vidare att just skolpersonal anmäler mindre än hälften av dem som de misstänker

fara illa. Detta leder in på ett beskrivande citat ifrån en annan informant, som belyser den rädslan eller osäkerheten kring att anmäla som beskrevs av flera informanter.

Det finns ju en rädsla att göra anmälningar och jag tror att, generellt så tror jag att skolan är ganska bra på att göra anmälningar. Det finns ju vissa bitar som vi måste bli duktigare på och eh (Paus) och på de skolor som jag är på, där är vi nog duktiga på att göra anmälningar och på hur vi ska göra anmälningar.

Rädslor eller osäkerheter som samtliga av informanterna beskriver på olika sätt, riktar de främst utanför deras egen profession som skolkuratorer och istället till rektorer, lärare och pedagoger. Skolkuratorerna riktar den alltså till antingen omgivningen eller till andra verksamma på skolan, vilket kommer beskrivas mer i nästkommande avsnitt om ansvar.

Skolverket (2012) skriver att en psykologisk orsak till att man inte anmäler kan vara oron över den kontakten och också det mötet som kommer ske mellan *anmälar*en och barnets föräldrar. Vi menar att detta kan vara en anledning till att det finns en rädsla för att anmäla, vilket informanten ovan beskriver. Detta kan även belysas utifrån kommunikationsteorin där det beskrivs att en människas upplevelse handlar om hur man tar till sig det man ser, men också hur man förmedlar det man ser (Schjodt & Egeland, 1994; Payne, 2008; Nilsson & Waldemarsson, 2007). Vi menar att känner man sig trygg med de tecken man ser och också trygg med hur man kommunicerar vidare den informationen, *oron*, i form av en ansökan eller i form av en anmälan, så blir också upplevelsen av anmälningsskyldigheten mer positiv. Vi tänker också att den processinriktade kommunikationsteorin är viktig att belysa detta fenomen utifrån. Dels hur man upplever och förhåller sig till processen i sig, och dels hur man upplever och förhåller sig till lagstiftningen och slutligen hur man upplever och förhåller sig till att förmedla denna kunskap. Vi tänker att detta skapar en trygghet och som Nilsson och Waldemarsson (2007) beskriver skapar den roll och självbild man har i egenskap av sin professionalitet.

En annan aspekt som togs upp av en informant, som vi vill belysa, är barnperspektivet utifrån lagstiftningen. Ljusberg (2008) beskriver att det är viktigt att skolan har ett barnperspektiv och ser till barnets bästa. Det innebär framförallt att man ser barnets intressen före den vuxnes. Vi tolkar det som att informanten inte tycker att lagstiftningen har ett barnperspektiv, hen uttrycker sig så här:

jag kan ju tycka att lagstiftningen borde vara mer barnvänlig än vad den är och eh föräldrar // (Paus)föräldrarna har starkare position än barnen. Eh // och det kan ju vara kring olika saker. Så jag skulle ju vilja se en förstärkt barnsyn på det hela. Där barnen får komma till tals mer och att de får... får den hjälp som de behöver...

Vi tolkar det som att informanten menar att lagstiftningen inte låter barn komma till tals, vilket kan kopplas till Barnkonventionens artikel 12, vilken belyser barns rätt att komma till tals (Unicef, 2012). När informanten uttrycker detta har informanten precis beskrivit det samtycke som krävs ifrån föräldrarna, för att skolkuratorn skall få ha samtal med barnet. Vi kommer beskriva samtycket mer i ett eget avsnitt.

8.1.2 Ansvar

... för det är nog lätt att stjälpas över det till kuratorn, tänker jag...

jag har varit på en skola tidigare, där personalen var skiträdda för att anmäla.

Citaten ovan kommer ifrån två utav våra informanter. Den första informanten uttrycker liksom ytterligare två informanter, att personalen ”stjälpas över” ansvaret vad gäller att anmäla ett barn som far illa till kuratorn. Vi menar att informantens uttalande skulle kunna tolkas som att personalen inte vill stå ansvariga för anmälan. Enligt oss skulle skolkuratorns utsaga kunna kopplas till Kärby och Flising (1983) forskning som visat att då lärare har att göra med *problemfamiljer*, upplever många lärare att de inte har orken eller förmågan att samarbeta. Då lämnas dessa kontakter ofta över till exempelvis skolkuratorn (Kärby & Flising, 1983).

Den andra informanten uttrycker, i likhet med två andra informanter, att personalen kan uppleva en rädsla inför anmälan. Detta kan kopplas till Cocozza (2007) forskning där hon tar upp att en anledning till att inte anmäla har visat sig vara en osäkerhet, inför detta (Cocozza, 2007). Vi tänker att skolkuratorernas uttalanden kring att personalen upplever en osäkerhet eller rädsla inför anmälan kan tolkas som en anledning till att de, som skolkuratorerna beskriver det, lägger över ansvaret för anmälan på exempelvis skolkuratorn.

men annars tycker jag att det är bättre att dom som först har fått oron gör det.

Ytterligare en informant uttrycker liksom två andra informanter att den som har en oro, är den som bör anmäla. Isaksson och Larsson (2011) beskriver att skolkuratorn under lång tid haft ett ansvar när det gäller barnavårdsärenden och hemsituationen för barn. Vi tänker att övrig skolpersonal kanske ser skolkuratorn som den som skall ta ansvar för detta område och därmed blir det naturligt att ansvaret läggs över på skolkuratorn, när det gäller anmälan.

näh, men som sagt, det är inte alltid glasklart. Det kan man väl säga om när man ska göra en anmälan eller inte och det kan hända att man borde göra många fler anmälningar än vad man gör, men som jag tänker det så ligger ansvaret inte bara på mig i det, utan rektor och alla personal har ju ansvar [...] så det är ju inte alltid jag gör anmälan. Utan ibland kan det ju vara så att man sitter och uppmuntrar rektor till att göra en anmälan...

Samma informant som i föregående citat uttrycker vidare, i citatet ovan, ett gemensamt ansvar vad gäller att anmäla barn som far illa. Detta i enlighet med tre andra informanter. Informanten uttrycker även att man som skolkurator ibland uppmuntrar rektor att göra en anmälan. En annan av våra informanter beskriver även att man som skolkurator ibland uppmuntrar personal att anmäla. Detta menar vi kan kopplas till det Nilsson och Waldemarsson (2007) skriver om kommunikationen, att den bland annat är en handlingsfunktion som handlar om påverkan vid samspel. Handlingsfunktionen syftar till ett budskaps konsekvenser, upplevelsen hos mottagaren liksom vad budskapet leder till i form av handlingar (Nilsson & Waldemarsson, 2007). Vi tänker att skolkuratorerna ger personalen, genom uppmuntran, ett budskap kring vikten av att anmäla. Budskapet kan sedan leda till en handling, en anmälan. Vi ser även att informanternas uttalanden kan kopplas till

det som Nilsson och Waldemarsson (2007) beskriver som ett psykologiskt behov till att vi människor kommunicerar, exempelvis trygghet och bekräftelse (Nilsson & Waldemarsson, 2007). Vi tolkar det som att då skolkuratoren uppmuntrar personalen, bekräftar hen även personalen och försöker skapa en trygghet vad gäller att anmäla.

8.1.3 Ansökan/Anmälan

Vi belyser detta avsnitt med två citat ifrån två informanter kring ansökan och anmälan, enligt den begreppsdefinition vi beskrivit på sidan sju. Dessa citat belyser även, på ett bra sätt, det som samtliga informanter uttryckt kring ansökan/anmälan.

Eh det beror lite på från fall till fall. Eh, hur allvarligt det är liksom [...] tycker vi att föräldrarna kanske behöver stöd men det är inte så att vi är så oroliga så det finns fog för en anmälan idag [...] då går det bra att träffas i samma konstellationer och istället uppmuntra föräldrarna till att göra en ansökan...

ibland är det (Paus) kommer man fram till det här beslutet att göra en anmälan, utan får man med föräldrarna på tåget så att dem själva tar kontakt... eller att de redan har, tanken har kommit, utan att vi faktiskt tar kontakt med socialtjänsten, ni kanske behöver avlastning eller ni kanske behöver någon form av samtal eller stöd och då är det ganska klart. Och då kan vi bara stötta dom i detta och hoppas att det går bra.

Den första informanten beskriver att man får avgöra vad som är bäst från fall till fall och se till allvarsgraden, då man bedömer om en anmälan skall göras. Detta kan kopplas till Bryant (2009) som skriver att studier visat att allvarsgraden i missförhållandena är en avgörande faktor då professionella bedömer om en anmälan skall göras eller inte.

Båda informanterna ovan uttrycker att om man bedömer att det finns en möjlighet att göra en ansökan istället för en anmälan, stöttar och uppmuntrar de föräldrarna till detta. Vi tänker att detta kan kopplas till det Eide och Eide (2011) skriver, att ett möte kan upplevas olika beroende på hur man tolkar kommunikationen och att en kurator exempelvis kan ses som ett hot eller som en hjälp. Vi tolkar informanternas utsagor som att man som skolkurator, genom att göra en ansökan, kan upplevas som en hjälp. Detta då informanterna uttrycker hur man stöttar och uppmuntrar föräldrarna vid en ansökan. Benjaminson (2008) skriver om social intelligens vilken innehåller flera aspekter, varav en är förmågan att vilja hjälpa. Vi menar att även detta kan kopplas till informanternas utsagor där kuratorn genom att uppmuntra och stötta föräldrarna i att göra en ansökan, visar att denne vill hjälpa och finnas som stöd.

Den andra informanten tar även upp, liksom en annan informant, att om man får ”med föräldrarna på tåget” är det ganska klart att man gör en ansökan. Detta är någonting som kan kopplas till det Killén (2009) skriver, att kontaktförhållandet mellan professionella och föräldrar liksom deras barn är av stor betydelse i arbetet med familjen. Vi tolkar det som att informanten menar att det är först när man får med föräldrarna, som man gör en ansökan. Detta tolkar vi vidare som att en ansö-

kan skapa bättre förutsättningar för ett gott samarbete mellan hem och skola. Detta är även någonting flera av informanter bekräftat i sina utsagor.

8.1.4 Hinder och möjligheter

Hinder och möjligheter med anmälningsskyldigheten enligt SoL 14:1§ upplevs likvärdigt av samtliga skolkuratorer. Vi har valt ut tre stycken citat ifrån tre av våra informanter. Vi tycker även att dessa tre citat belyser de övriga informanternas svar, på ett bra sätt. Först kommer ett citat som belyser möjligheterna med lagstiftningen.

... positivt, då kan man istället luta sig tillbaka i att lagen finns och lagen säger att vi behöver anmäla[...] utan lagen eh, ah då hade det nog antagligen många inte anmält och då hade det nog varit många barn som inte kanske hade fått stöd och hjälp. Eh jag kan inte se att det hade varit något negativt i den lagen tror jag inte...

Vi tolkar informantens utsaga som att hen upplever möjligheter med anmälningsskyldigheten. Socialstyrelsen (2004) skriver att anmälan skall göras redan vid en misstanke, vilket vi kan se som en av de positiva aspekterna i flera av informanternas utsagor. Socialstyrelsen (2004) skriver också att yrkesutövare inte skall känna sig rädda att anmäla i tron om att det är onödigt. Vi tänker även att detta kan kopplas till informantens uttalande och lyfta möjligheterna med lagstiftningen. Vi tänker också att informanterna kan uppleva lagstiftningen positiv, då den grundar sig på barns bästa. Detta tolkar vi som att informanten i ovanstående citat ger uttryck för, då hen beskriver att utan anmälningsskyldigheten så hade det kanske funnits många barn som inte hade fått stöd och hjälp. Barns bästa beskrivs dels i Barnkonventionen (Ljusberg, 2008; Unicef, 2012), dels i lagarna SoL och FB (Sveriges Lagar, 2011) men också mer beskrivande av Ljusberg (2008). Nedan följer ett citat från en annan informant, som också belyser möjligheterna med anmälningsskyldigheten:

Jag försöker tänka att det är en möjlighet, att det faktiskt är ett sätt att hjälpa familjer och hjälpa barn att må bättre. Ibland kan det ju va föräldrar som egentligen vill ha hjälp, men de är så trötta och slutkörda att de kanske inte orkar ta fler kontakter.

Killén (2009) skriver att om man som professionell skapar liksom visar på en kvalitet i den relation man som professionell har till föräldern, så visar man också på vikten av att föräldern har en god kvalitet i relationen till sitt barn. Vi tänker utifrån det Benjaminson (2008) beskriver, att låta kuratorn ta plats för att också ge föräldern och barnet en möjlighet till att själva ta större plats, vilket kan underlätta i kommunikeringen mellan de berörda parterna. Brodin (2008) belyser att föräldrarna själva kan ha problem och att det i sin tur kan göra det svårt att se till barnets behov. Vi tolkar informantens uttalande om att föräldern ”vill ha hjälp”, som att föräldern inte orkar ta tag i detta själv. Vi tolkar det som att informanten menar att det är viktigt med en kommunikation till föräldrarna kring vilken hjälp som finns att få i en sådan situation. Kopplar vi både Killén (2009), Benjaminson (2008) och Brodin (2008) till citatet, tänker vi att den goda relationen kan mynna ut i ett enklare sätt att förmedla det stöd och de insatser som finns att ansöka om.

Samtliga av informanterna har även, på olika sätt, uttryckt hinder i förhållande till anmälningsskyldigheten. Detta vill vi belysa med ett citat som beskriver hur föräldrarna kan tacka nej till en frivillig insats och hur det då uppstår hinder.

... en upplevelse som jag har.. Att det många gånger kan bli svårt när, eh. En ansökan skrivs och tas emot... Det kan va jättebra, ehm... Samarbete mellan IFO och skola... men det e ju på nåt sätt, dem flesta insatserna är ju ändå frivilliga... Och när föräldrar, eh inte är intresserade eller [...] inte tror att dem kan vara hjälpta av det, eller inte förstår hur de skulle kunna vara hjälpta av den insatsen som dem är beviljade... Eh, då väljer dom att tacka nej och det kan kännas, ehm (paus) frustrerande, eller man vill så gärna hjälpa till!! Men att föräldrarna inte ser att det är en hjälp dom får, utan att... Vi har blivit anmälda och det är ett hot mot oss som familj... o så.

Den oro professionella kan uppleva inför kontakten med föräldrarna till det barn som misstänks fara illa är en psykologisk orsak som Skolverket (2012) beskrivit, vilket även styrks i Minaldo och Salomonssons (2008) studie. Detta är någonting vi också ser som framträdande i citatet ovan. Informanten uttrycker, enligt vår tolkning, en oro för att föräldrarna ska tacka nej till de insatser som erbjuds. Vi tolkar vidare informantens uttalande dels som att man vill göra en ansökan för att den oron man känner inför kontakten med föräldrarna inte ska vara lika stark, men dels att man ibland hellre gör en anmälan på grund av rädslan över att en familj ska tacka nej till de beviljade insatserna.

8.2 Omsorgssvikt

8.2.1 Tecken

Samtliga informanter beskriver omsorgssvikt på ett liknande sätt, nedan belyser vi tecken på omsorgssvikt med tre citat ifrån tre av informanterna.

Det kan ju vara psykisk försummelse och också att dom nedvärderar, kränker sina barn, eller // det kan vara fysisk misshandel och de kan ju vara slag eller [...] inte förser dem med // eh stimulans eller med mat, kläder eller hygien och [...] daglig omsorg och ge dem uppmuntran och stöd och sätta gränser [...]det kan ju vara föräldrar som sätter gränser alldeles för mycket, eller föräldrar som inte sätter gränser över huvud taget... barnen kommer i försmå kläder eller smutsiga kläder eller oborstat hår eller eh, kommer alltid försent eller eh barnet är ofta trött eller eh gör inte sina läxor, eh. Ja, det ser nedstämt ut.

Ja, omsorgssvikt för mig. Det är väl att, //, att som förälder inte se till dom, eh barnens // basala behov. Vad ska man säga exempelvis kläder, omvårdnad eh //, hygien, mat, men också att inte kunna ge kärlek, trygghet, närhet... // att inte få (Paus) bo i ett hem där det finns trygghet och där barnen kan få vara barn oh (Paus) med dem uppgifter som föräldrarna ska ta på sig [...] just att barnen ska få känna sig trygga oavsett om mamma eller pappa har mycket pengar eller inte... (Paus) Bristen på det jag sa.

Eh.. Det kan ju mycket vara det här att man ser en förändring i deras beteende, eh, Koncentrationsmässigt på lektionerna.. Eh, kanske en trötthet eller en uttrötthet [...] En ledsenhet, ehm.. Kanske drar sig undan gruppen, inte med och leker på samma sätt som tidigare. (Kort paus) (Suckar) Heh.. Orolig i kroppen, motoriskt, sitter och vrider och vänder på sig, kanske springer ut extra på toaletten..

Det som dessa tre informanter beskriver som tecken på omsorgssvikt kan kopplas till det Nilsson och Waldemarsson (2007) belyser, att all kommunikation bygger på koder liksom tecken som sedan tolkas och att man kan kommunicera signaler om någonting. Vi tolkar det som att det är detta som informanterna beskriver, att de ser tecken hos barnet som betyder någonting. Informant ett och tre tar exempelvis upp ledsenhet och nedstämdhet hos ett barn. Vi ser det som att barnet i dessa fall inte uttryckligen sagt till informanten att det känner sig ledset eller nedstämt, men att barnet signalerar tecken på detta som skolkuratoren tolkar. Vi tolkar även informanternas uttalanden som att de har en form av icke – verbal kommunikation med barnen. Med detta menas att man inte använder ord utan istället kommunicerar genom kroppsspråket, kommunicerar med sitt sätt att sitta, förhålla sig, sättet att inte prata, hur man gestikulerar (Schjodt & Egeland, 1994; Payne, 2008; Nilsson & Waldemarsson, 2007).

Informanternas beskrivningar kan kopplas till Hindbergs (1999) förklaring av detta. Hon menar att omsorgssvikt innebär att omsorgen för ett barn sviktar och kan förklaras med de tre begreppen: uppfostran, tillfredställande av barnets behov samt sörja för barnets utveckling (Hindberg, 1999). Detta är någonting som vi tolkar att samtliga informanter berör då de beskriver sin upplevelse liksom sina erfarenheter av omsorgssvikt och hur de ser omsorgssviktande tecken hos barn.

Brodin (2008) tar upp att det som förälder kan vara svårt att sätta gränser och att detta kan innebära omsorgssvikt. Detta är någonting som den första informanten tar upp.

Den andra informanten uttrycker att tryggheten är en viktig faktor i förhållande till omsorgssvikt och kopplar denna till föräldrarnas ekonomiska situation. Vi tänker att detta kan kopplas till det Schultz Jörgensen (1999) beskriver kring yttre belastningar som en familj kan utsättas för. Detta kan förstärkas av det Brodin (2008) skriver om hur barnets livsvillkor påverkas av föräldrarnas levnadsvillkor. Vi tänker att detta även kan kopplas till det Brodin (2008) skriver vidare om, att det kan vara svårt att vara en bra förälder om man har egna svårigheter och det kan då vara svårt att se liksom förstå barnets behov.

Den andra informanten beskriver vidare att barn skall få vara barn och att föräldrarna skall ta på sig uppgifter. Detta skulle kunna tolkas som att informanten menar att man som förälder skall ta på sig de uppgifter, vilka tillhör föräldrarollen och inte lägga över ansvar på barnen. Vi menar att detta skulle kunna kopplas till en studie som presenteras av Benjaminson (2008), där föräldrarna som deltog i studien menade att det är viktigt att man som förälder tar på sig en vuxenroll.

Hindberg (1999) ger exempel på hur man kan se omsorgssvikt hos barnen i skolan. Gemensamma tecken man kan se i skolan hos barn, vilka är utsatta för omsorgssvikt, är exempelvis sömnsvårigheter, psykosomatiska symtom, koncentrationssvårigheter, beteendemässiga problem, inlärningsstörningar samt problem med relationer (Hindberg, 1999). Samtliga av dessa tecken kan vi se i den tredje informantens beskrivning.

Den första av informanterna tar även upp att föräldrarna skall ge sitt barn uppmuntran och stöd, vilket kan kopplas till det Lundén (2010) skriver, utifrån vad

forskning visar, att omsorgssviktande föräldrar ofta har svårt att uppskatta liksom uppmuntra barnet (Lundén, 2010).

8.2.2 Anmälningsskyldigheten enligt SoL 14:1§

sen är det väl en del som eh kanske syns. Och som märks tydligare än andra brister. Som om ett barn uttalar att [...] 'min pappa slår min syster', och då blir ju det väldigt konkret och tydligt på något vis [...] i dom fallen så är det ju absolut ingen tvekan då, utan det är ju bara en... anmälan rakt av. Men ah, det är ju dem lättaste fallen..

Informanten ovan beskriver att vissa brister kan vara tydligare än andra, som när ett barn uttryckligen säger det och att hen då inte tvekar att anmäla. Samtidigt uttrycker informanten att detta är ett av de lättaste fallen. Informantens uttalande kan kopplas till Bryants (2009) studie som visade att deltagarna var mest säkra i sitt identifierande av fysisk misshandel. Vi tolkar det som att informanten även uttrycker detta.

Skolkuratoren beskriver att barnet uttryckligen talade om att hens syster blir slagen. Detta kan kopplas till det Dimbleby och Burton (1997) beskriver som centralt för en social interaktion, vilket är utbytet och förhandlingen. Detta innebär att två eller flera personer har ett gemensamt engagemang och är medvetna om varandra samt att de ger liksom mottager budskap som avkodas. De som interagerar med varandra möts och kommunicerar i ett specifikt socialt sammanhang. Beroende på bland annat vilka roller de som deltar i interaktionen har i relationen till varandra, kommer de att förhålla sig till varandra på ett visst sätt. Beroende på situationen kan det finnas olika förväntningar (Dimbleby & Burton, 1997). Vi tolkar det som att barnet och skolkuratoren har ett gemensamt engagemang, de båda vill att situationen hemma skall bli bättre. Barnet ger skolkuratoren det verbala budskapet att systemen blir slagen hemma, vilket skolkuratoren mottager och tolkar som omsorgssvikt och hen gör därmed en anmälan. Vi tänker att barnet berättar detta för skolkuratoren då barnet är medvetet om skolkuratorns roll och förhåller sig därför till skolkuratoren på ett visst sätt liksom berättar vissa saker för hen då de ingår i ett specifikt socialt sammanhang.

Nilsson och Waldemarsson (2007) skriver att symboler, exempelvis i form av ord, kräver tolkning, då en symbol kan ha flera olika betydelser. Ord har olika betydelse beroende på kontext och person. En språklig benämning på tankar, känslor och upplevelser gör det möjligt att tala och handla i relation till dessa (Nilsson & Waldemarsson, 2007). Vi menar att detta kan kopplas till det informanten uttrycker, att barnet berättar någonting om sin egen situation i ett möte med skolkuratoren. Detta kan skolkuratoren sedan handla i relation till, i detta fall skriver skolkuratoren en anmälan.

Informantens uttalande kring att vissa brister är mer tydliga än andra kan även kopplas till det Lundén (2010) och Hindberg (1999) skriver, att barn som är utsatta för omsorgssvikt ibland inte uppvisar några symtom alls. Hindberg (1999) skriver vidare att det kan vara svårt att bedöma hur ett barns omsorg ser ut och speciellt gäller detta de barn som befinner sig i riskzonen för omsorgssvikt.

8.2.3 Kulturell aspekt

En kulturell aspekt var någonting som två av informanterna belyste och vi tänker att detta är en viktig aspekt att förhålla sig till. Vi tänker, liksom dessa två informanter uttrycker, att man som professionell bör beakta att anmälningsskyldigheten i Sverige också utgår ifrån den svenska lagstiftningen, men lagstiftningen ser olika ut i olika delar av världen. Detta är någonting som även Cocozza (2007) belyser i sin avhandling. Likaså har begreppet omsorgssvikt olika betydelse i olika kulturer.

En av informanterna betonar att det finns en ”kulturell aspekt av omsorgssvikt”. Informanten beskriver vidare att ”det som vi ser som omsorgssvikt, kan vara omsorg för de med en annan kultur”. Informanten beskriver vidare att örfilar kan vara omsorg, att det kan innebära att sätta gränser inom en kultur, men att det inom vår kultur är omsorgssvikt och skall anmälas. Samma informant visar också på en skillnad i att ”slå sitt barn i det syftet” jämfört med att slå sitt barn ”bara för att”. Informanten uttrycker att det är viktigt att det görs en skillnad.

För att belysa den kulturella aspekten kan vi hänvisa till det Mathews och Kenny (2008) skriver om Nya Zeeland och Storbritannien, som inte har någon lagstadgad anmälningsskyldighet. Detta då de inte vill att professionella skall anmäla oskyldiga fall, och också då de tror att det kan påverka barnets och familjens intressen på ett negativt sätt. Vi vill också belysa den kulturella aspekten med hjälp av ett citat ifrån en av våra informanter:

sen har vi ju det här med olika kulturer och på hur man tar emot det. Att vara kurator kan ju stå för olika, om man kommer från en viss kultur och det finns mer kulturer som är mer rädda för[...] att man ska hitta sjukdomar [...] hos barnen alltså och då kan de inte gå till kuratorn för då är man psykiskt sjuk eller om man är rädd, att det finns en rädsla för kuratorer, men också för psykologen [men] det handlar ju om att inge ett förtroende och bygga det. Sen finns det ju andra föräldrar som tycker att det här är jättebra och det är inget konstigt...

Informanten beskriver ovan, utifrån ett kulturellt perspektiv, att det kan se olika ut i olika kulturer hur man ser på kuratorn liksom hur man ser på omsorgssvikt. Detta i enlighet med den andra informanten vi tidigare nämnt i avsnittet. Vi tänker, utifrån detta, att det är viktigt att ta hänsyn till den kulturella aspekten och att det även är viktigt *hur* man kommunicerar den roll som skolkuratorn har. Detta för att ge alla lika förutsättningar för en förståelse av anmälningsskyldigheten och professionen. Detta kan belysas utifrån spegling (Eide & Eide, 2011), men också utifrån semiotiken som Nilsson och Waldemarsson (2007) beskriver. Utifrån semiotiken tänker vi att informanterna uttrycker att det är viktigt att vara *inlyssnande*, förstå den kultur man möter och också kunna mötas professionell och förälder på en lika nivå där båda parter känner sig trygga. Vi menar att ett sätt kan vara att använda sig av uttryck eller formuleringar som föräldern själv använder sig av, att man *lyssnar in* föräldrarnas språk oavsett nationalitet (Nilsson & Waldemarsson, 2007). Men vi tänker också att lagen som vi har i Sverige är någonting som måste kommuniceras på ett tydligt sätt, då den är någonting som man arbetar utefter.

8.2.4 Kompetens

En fråga som väcktes hos oss under våra intervjuer var hur kompetensen ser ut hos skolpersonalen när det gäller omsorgssvikt. Tre av informanterna uttryckte en osäkerhet kring hur de andra professionella på skolan ser tecken på omsorgssvikt. Vi tolkade det som att samtliga av informanterna uttryckte att de kände sig trygga med sig själva under anmälningsprocessen. Två av informanterna uttryckte även att de inte själva såg mycket tecken på omsorgssvikt, då de inte hade den regelbundna och vardagliga kontakten med eleverna. Två av kuratorerna menade att det är lärarna och pedagogerna som ser de flesta tecknen på omsorgssvikt. Därefter tolkade vi ändå in en osäkerhet hos flera av informanterna som tog sig uttryck i att det kan vara svårt att se tecken på omsorgssvikt. Tre av informanterna upplevde också sig själva ha utbildning och kunskap inom området, medan de inte visste hur de övriga professionerna hade det utbildningsmässigt. Vi upplevde samtliga informanter som trygga med att personal kom till dem, att informanterna hjälpte till med anmälningar och att det var de som besatt kunskapen. Vi vill belysa detta med tre citat ifrån två av våra informanter.

Men eh, sen är det väl säkert så att lärare är olika bra eller olika bekväma i det också. En del lärare kanske inte är lika bekväma [i] att ha den diskussionen och då... ett stort ansvar ligger ju på dom också.

jag vet ju begreppet, men det kan ju svikta lite hos personalen.

allt är inte självklart, jag själv är ju skolad i det... för mig är det solklart, det är det inte alltid.

En av informanterna uttrycker att det är hen som känner till begreppet omsorgssvikt på skolan, då hen har kunskap kring detta. Vi tolkar det samtidigt som att informanten uttrycker att de andra professionerna kanske inte har den kunskapen. Om vi belyser den kompetens som skolkuratorer har så är enligt Isaksson och Larsson (2012) idag de flesta skolkuratorer Socionomer. Vilket också visade sig hos våra informanter, där endast en av fem inte var utbildad Socionom.

Vi vill också belysa det som informanterna uttrycker genom Bryants (2009) studie, där han i slutsatsen beskriver att om lagstiftningen som tänkt ska skydda barn, så måste yrkesverksamma fullgöra sina skyldigheter. Han beskriver vidare att det i sin tur innebär en förväntning i att anmälningskyldiga är behöriga att identifiera barn som far illa och också att anmälningskyldiga är kapabla att utföra en anmälan. Bryant (2009) presenterade också i sin studie att en av orsakerna till att en anmälan inte gjorts är bristen på kompetens om anmälningsprocessen. Maureen (2004) förstärker detta i sin studie med lärare, där hon i resultatet presenterar att lärare var osäkra på hur de skulle se tecken, samt på hur de skulle gå tillväga vid en anmälan. Detta tycker vi också belyser informanternas utsagor på ett bra sätt, då skolkuratorerna uttrycker att de har denna kompetens.

8.3 Kontakten med föräldrarna

8.3.1 Kommunikering

Kommunikation är stort och belyses genom vår studie på olika sätt. Det som tas upp i detta avsnitt är framförallt den kommunikering som sker gentemot föräldrarna, då det finns en misstanke om att ett barn far illa. Vi inleder med två styck-

en beskrivande citat ifrån två informanter. Vi vill också förtydliga att dessa citat belyser i stort det som också uttryckts av de flesta informanterna.

Om barnet säger någonting här eller om det är någonting som personalen i skolan ser å det är jag som gör anmälan, så brukar jag kontakta föräldrarna och tala om varför man gör anmälan, försöka va så tydlig som möjligt, att det är för att hjälpa inte för att man ska sätta dit någon utan... Det är för att hjälpa barnet och föräldrarna att få det stödet som behövs... Att man, vi är skyldiga å anmäla... Så det brukar jag göra, om det inte handlar om eh... Sexuella eller fysiska övergrepp då förstås... Eh... Det gör jag när man gör anmälan... Ofta samma dag då... Att jag ringer och talar om att det här har framkommit å därför så måste vi göra en... anmälan. Om föräldrarna vill så brukar vi erbjuda att man träffas å att man pratar, om det.

... nu har vi uppmärksammat det här och det här och vad tänker du att det kan bero på å.. Ja, vi ställer oss undrande kring, eh... Hur ser det ut hemma? Hur, vad gör, vad hittar ni på på dagarna? Hur, eh... Hur funkar det för er på morgnarna när ni ska lämna och när ni kommer hem å... Med mat å med, att man ställer mycket frågor! Och vågar ställa frågor.

Både SOSFS 2003:16 och Skolverket (2012) beskriver det som lämpligt att den som gör anmälan, själv kontaktar föräldrarna till det aktuella barnet. Detta är någonting som informanterna ovan beskriver att de gör. Den kontakt som skapas mellan professionella och föräldrar beskriver Killén (2009) som viktig. De flesta informanterna har tydliggjort att en bra kontakt också skapar bättre förutsättningar för ett fortsatt arbete. Vi ser i det andra citatet att detta perspektiv stärks. Vi tänker att det andra citatet visar på frågor som stärker en relation liksom ett sätt att samtala kring det som sker.

En risk med en ökad samverkan mellan hem och skola, beskriver Socialstyrelsen (2007), är att barnet och hemmet kan ses som problembärare, även om de också lyfter vikten av ett gott samarbete. Kärrby och Flising (1983) belyser även i sin studie de problem som kan upplevas i samverkan mellan skola och föräldrar. Det som också betonas i studien är föräldrarnas missnöje med att de anser sig få för lite information ifrån skolan. När vi tolkar det andra citatet ser vi att det kan tolkas på två olika sätt. Dels som att föräldern får många frågor och kanske känner sig utfrågad liksom ifrågasatt, och kanske kan uppleva kontakten obehaglig. Vi menar att detta kan förstärka perspektivet, att ses som *problembärare*. Men dels som att skolan försöker hjälpa liksom försöker lyfta vilket eller vilka problem som kan finnas.

Vi tänker här att vi talar om den faktiska verbala kommunikationen. Detta då vi fått uppfattningen, utifrån samtliga informanters utsagor, att den kontakt som tas med föräldrarna sker via telefon. Det är viktigt att uppmärksamma det som då kan missas i kommunikationen så som kroppsspråk, koder och signaler som beskrivs av både Nilsson och Waldemarsson (2007) men också av Eide och Eide (2011). Vi menar också att det spelar en roll huruvida det funnits en kommunikation tidigare mellan den professionella och föräldern. För precis som Payne (2008) beskriver så skapas det mönster och relationer med dem man träffar eller samtalar mer med. Vi ser alltså att, har den professionelle en kontakt med föräldern sedan tidigare är det lättare att utläsa vad denne personen *menar, säger* för det har redan skapats ett kommunikationsmönster, en relation dem emellan.

Vi tänker att det är än viktigare vid en ny kontakt att vara tydlig liksom möta föräldern där denne befinner sig, vilket semiotiken beskriver på ett bra sätt (Nils-

son & Waldemarsson, 2007). Även Benjaminson (2008) belyser detta relationskapande, och gör det genom att man utifrån sin profession kan bygga upp en strategi för att på bästa sätt bemöta och förmedla den kunskap eller det budskap som man vill förmedla. Detta tolkar vi att informanten i det andra citatet försöker göra utifrån den milda frågeställningen som presenteras. När vi använder ordet *mild* tänker vi på hur frågorna är formulerade, så som ”Hur gör ni på morgonen?”, ”Hur funkar det...”, ”Vi har uppmärksammat...”, vi tycker att frågorna läggs fram på ett sätt som inte behöver försvaras. Det är ”kringfrågor”, som en informant uttryckt det. Vi ser det som ett bra samspel och en god inlyssnande förmåga (Nilsson & Waldemarsson, 2007).

8.3.2 Föräldrarnas reaktion

Under våra intervjuer har flera olika reaktioner ifrån föräldrar framkommit genom informanternas beskrivande av sina upplevelser och erfarenheter i kontakten. Fyra av informanterna har beskrivit både positiva och negativa reaktioner ifrån föräldrarna. I det första citatet beskriver en informant den starka reaktion en förälder kan ha, då denne upplever sig anklagad. Medan samma citat avslutas med att belysa den hjälp föräldrarna kan uppleva.

En del föräldrar blir ju jättearga. Våldigt upprörda.[...] och en del föräldrar [...] kanske säger att 'du får inte träffa eleven längre'... Ehm... (Kort paus)... Men vissa gånger har det blivit ganska bra också, att dem förstår å... En del är nästan glada för att dem, dem vill ha hjälp å att dom kanske har sökt själva men känner att dom inte har fått nåt... Stöd.

De professionella har ett ansvar som Bryant (2009) beskriver, att ha kunskap i att se tecken och också ha kunskap i hur en anmälan går till. Detta är någonting man som professionell bör lägga stor vikt vid för att också kunna bemöta föräldrar så informativt och professionellt som möjligt. Varför vi vill belysa detta i förhållande till ovanstående citat, är för att belysa den kunskap man som professionell bör inneha som arbetande med barn och också i kommunikeringen av lagstiftningens innebörd. Även Ljusberg (2008) belyser vikten av hur man formulerar sig liksom Eide och Eide (2011). Hur man formulerar sig är också tänker vi en viktig aspekt då den professionella kan uttrycka sig på flertalet sätt, dels på sätt som lyfter föräldern, men dels också på sätt som får föräldern att känna sig undergiven som i sin tur kan påverka hur föräldern reagerar.

En annan av våra informanter beskriver, utifrån tidigare erfarenheter ifrån arbete inom socialtjänsten, att hen kunde sitta länge i samtal med föräldrar som ansåg sig ha blivit dåligt bemötta ifrån skolans sida. Detta beskriver informanten gjort hen än mer uppmärksam på hur viktig den goda kommunikeringen mellan hem och skola är. Informanten beskrev föräldrar som känt sig ”bedragna” och ”att skolan gått bakom deras rygg”.

Strander (2008) skriver att tidigare forskning pekat på vikten av ett gott samarbete mellan hem och skola. Strander (2008) belyser också tidigare forskning som pekat på att oavsett hur svår barnets hemsituation än är, så är negativa attityder gentemot föräldrarna ifrån skolans sida, väldigt sårande för ett barn. Vi vill lyfta den upplevelsen som både informanten beskriver utifrån tidigare erfarenheter och den forskning som Strander (2008) pekar på, genom att belysa med Schjodt och Egeland (1994). Schjodt och Egeland (1994) beskriver hur kommunikationen alltid ska ses utifrån det sammanhang som den befinner sig i. Vi tänker dels att det är

viktigt att förstå en stark reaktion som föräldrarna uppvisar, då sammanhanget i kommunikeringen kring en oro kan innebära att en förälder i slutändan inte behåller vårdnaden av sitt barn. Dels är det än viktigare, på grund av den koppling vi precis gjort, att också ha ett informativt samtal med föräldrarna.

Precis som Waldemarsson och Nilsson (2007) beskriver om roller, är det viktigt att som professionell förstå sin egen roll och också den roll som föräldern har, samt den roll som barnet har. Detta för att på bästa sätt kunna möta den individ som finns framför en, och också minska den risk för feltolkning, oroliga föräldrar eller som informanten beskrev det, minska risken för att föräldrar upplever sig ”bedragna”. Nedan kommer ett annat citat, ifrån samma informant, som belyser en reaktion där en förälder förhindrar vidare kontakt med skolkuratoren.

Ganska många hinder som kan uppstå, under en anmälan [ett] exempel [som] jag har... En elevkontakt och en relation till föräldrarna om man gör en anmälan, så reagerar dom ju oftast ganska starkt. Och dom kan ju svara med att eleven inte får träffa mig längre. Och det kan va att man inte får ha kontakt med socialtjänst eller BUP utan att man. Skolan blir väldigt utelåst från allt som sker i familjen å ändå ska man möta barnet här varje dag, men man vet inte vad som händer...

Under intervjun berättade informanten vidare om hur en förälder kan motiveras och vikten av att förklara varför skolkuratoren tänker att samtal mellan elev och skolkurator bör äga rum. Informanten, upplevde vi, kände sig trygg i det samtalet och förmedlade hur man kunde gå tillväga. Samtidigt som informanten sa att det är ett ”observandum” om kontakten inte kan fortsätta. Detta kommer vi gå vidare in på under avsnittet föräldrarnas samtycke.

8.3.3 Föräldrarnas samtycke

om ett barn vill komma hit och en förälder säger nej, då kan jag ju inte ta emot barnet [...] jag kan ju inte ha några samtal mot föräldrarnas vilja då... även om barnet vill [...] I och med att föräldrarna har vårdnadsansvaret då så, så måste jag ju informera dom om [...] att jag har regelrätta samtal med barnet då... kommer ett barn hit och pratar med mig, berättar saker och ting för mig, så måste jag informera om att det här är någonting som jag måste ta upp med dina föräldrar jag tror det skulle vara bra, vara bra om du kom hit och ... jag tror att, och att det vore bra för dig att prata om de här sakerna [...] Och då kan de säga ’nej, det vill jag inte’... och a, då har inte barnet någon möjlighet att komma hit.

Informanten beskriver, liksom ytterligare två informanter, att för att få ha ”regelrätta” samtal med ett barn så krävs samtycke från barnets föräldrar. Det spelar då ingen roll om barnet vill samtala, föräldrarna måste godkänna det. Ljusberg (2008) menar att det är viktigt att skolan intar ett barnperspektiv och ser till barnets bästa. Kortfattat innebär det att se barnets intressen före den vuxnes (Ljusberg, 2008). Vi menar, att det samtycke som informanten beskriver krävs för att ha en kontakt med barnet, inte innebär ett barnperspektiv då vi tolkar det som att de vuxnas intresse går före barnets. Detta är någonting som vi tolkar att informanten även uttrycker, att detta egentligen innebär att föräldrarna står över barnet och att det därmed inte är ”barnvänligt”. Vi menar även att, liksom kuratorn uppger, om inte föräldrarna samtycker till att barnet pratar med kuratorn så kan kuratorn

heller inte stötta barnet i sin situation. Detta är någonting som Ljusberg (2008) beskriver är viktigt att man som professionell gör, att man stöttar ett barn som är utsatt. Detta kan även ses i förhållande till Strander (2008) och Brodin (2008) som menar att skolan kan fungera som en skyddande miljö om barnets hemmiljö är en utsatt miljö.

Cocozza (2007) skriver att syftet med anmälningsskyldigheten är att ge barn den uppmärksamhet som de är i behov av. Vi tänker, att om samtycke krävs, kan det skapa svårigheter för skolkuratoren att uppmärksamma barnet. Vi kan även koppla informantens utsaga till artikel 12 i Barnkonventionen, som beskriver barns rätt att få uttrycka sig och att bli lyssnade på (Unicef, 2012; Brodin, 2008). Om det finns en intressekonflikt mellan barnets och vuxnas intresse, skall barnets intresse stå över de vuxnas intresse (Ljusberg, 2008). Vi menar att det informanterna säger kring kravet på samtycke, skulle kunna ses som att det går emot Barnkonventionen liksom anmälningsskyldigheten. Vi ser det även som att kravet på samtycke på olika sätt kan försvåra möjligheterna för skolkuratoren att uppmärksamma barn som far illa liksom att barnet inte får komma till tals och uttrycka sig. Flera forskare menar också att det är viktigt att man uppmärksammar omsorgssvikt i ett tidigt skede, för att kunna erbjuda hjälp innan det gått för långt (Lundén, 2010).

Bryant (2009) beskriver att skolkuratorer är mer benägna att behålla långsiktiga relationer med många av sina elever, vilket också kan främja möjligheten till att eleverna berättar om sina missförhållanden för kuratorer (Bryant, 2009). Vi tänker, i förhållande till informantens utsaga, att det blir svårt för en skolkurator att skapa en sådan relation om man inte får samtycke ifrån föräldrarna eftersom man då frångår lagstiftningen. Ytterligare två av informanterna beskriver det som att "då begår jag tjänstefel". Vi menar, i förhållande till detta, att det kan göra att man som skolkurator inte har möjlighet att uppmärksamma utsatta barn på ett önskvärt sätt, då det krävs samtycke.

8.3.4 Hinder och möjligheter

Men eh, min erfarenhet är väl att (Paus) det har blivit väldigt positivt när man bjuder hit föräldrarna och om man bjuder hit socialtjänsten och att man har ett gemensamt möte, där skolan förklarar att vi har en anmälningsskyldighet och varför vi gör en anmälan och vår oro [...] För att om man bara skickar iväg en anmälan, då // utan att säga något, utan att göra någonting, då, så blir det ju väldigt obehagligt eller jobbigt att träffas i, i // andra sammanhang sen. Så det är nog ofta det jag brukar förespråka det att träffas och liksom prata om det [...] för att ord säger mer än ett papper och saker och ting om anmälan.

Informanten beskriver ovan möjligheterna i kontakten med barnets föräldrar. Samtliga av informanterna har beskrivit möjligheterna i kontakten på ett liknande sätt. Vi tolkar det som att informanten ovan upplever att det är viktigt att träffa föräldrarna till barnet och kommunicera sin oro kring barnet till dem, och också att tala om att man kommer att göra en anmälan samt varför man kommer att göra det. Vi tolkar det även som att informanten lägger en stor vikt vid att kommunicering av oron för barnet sker i ett möte på skolan tillsammans med socialtjänsten, att det är en möjlighet man har vilket ofta ses som positivt utifrån föräldrarnas synvinkel.

Informantens utsaga kan kopplas till det Ljusberg (2008) skriver om vikten av vilka formuleringar man använder sig av då man skall göra en anmälan. Detta är enligt Ljusberg (2008) en viktig del för ett fortsatt förtroende ifrån föräldrarna. Ljusberg (2008) skriver vidare att föräldrarna sedan har rätt att ta del av det som framkommer i anmälan. Därmed är det viktigt att formulera sig värderingsfritt, konkret liksom detaljerat. Det är även viktigt att man förbereder föräldrarna på att en anmälan kommer göras, med hänsyn till föräldrarnas förtroende (Ljusberg, 2008). Killén (2009) menar att kontakten mellan professionella och föräldrar liksom deras barn är mycket betydelsefull i arbetet med familjen. Socialstyrelsen (2007) menar att en bra samverkan mellan skolan och familjen är en viktig grund att stödja sig på. Detta är någonting som vi tolkar att informanten också beskriver.

Nilsson och Waldemarsson (2007) skriver att det är lättare att feltolka någonting skriftligt, då personen som skrivit inte har samma chans att förklara sig som då man istället ses. Om de berörda istället träffas i exempelvis ett möte, kan kuratorn få möjlighet att förklara liksom omformulera sig om någonting uppfattas fel (Nilsson & Waldemarsson, 2007). Detta kan kopplas till informantens utsaga, då informanten uttrycker att ”ord säger mer än ett papper” och, som vi ser det, påpekar vikten av att möta föräldrarna.

Det har jag vart med om tidigare då... Att det har brustit i den goda kommunikationen man kan ha haft, att föräldrar tappar lite förtroendet för en... Ehm... Känner sig kanske kränkta, eller som att dom känner att dem inte duger som föräldrar fastän dom känner att dom kämpar på och gör så gott dom kan, och det gör dem många gånger.

Så tror jag att hindrena, med anmälningsskyldigheten eh, kan va att tappa den här goda kommunikationen som man kanske har med föräldrarna... Och att det är en... En risk man får ta. Eh, men att det är viktigt å... Eh, å hålla den här öppenheten, att hela tiden vara ärlig och rak...

Informanten i de två citaten ovan beskriver, i likhet med ytterligare två informanter, de hinder och svårigheter som kan finnas i kontakten med föräldrarna. Skolkuratorn beskriver hur föräldrarna kan tappa förtroendet för kuratorn, känna sig kränkta, känna att de gör så gott de kan men ändå inte duger som föräldrar, och att man då kan tappa en god kommunikation.

Informanten belyser att föräldrar kan känna att de gör sitt bästa, men ändå är det inte tillräckligt. Detta kan kopplas till det Lundén (2010) skriver, att föräldrars omsorgsförmåga varierar från förälder till förälder.

Vi tolkar det som, utifrån skolkuratorns beskrivning av sin upplevelse och sina erfarenheter i de två citaten ovan, att föräldrarna känner att kuratorn anmäler familjen. Vi tänker att detta kan kopplas till det Skolverket (2012) skriver, att det är viktigt att ha i åtanke att man inte anmäler familjen utan att man anmäler det man uppmärksammat, som kan innebära att ett barn kan vara i behov hjälp (Skolverket, 2012). Detta, ser vi, som viktigt att informera föräldrarna om. Precis som informanten uttrycker det: att vara öppen, ärlig och rak är viktigt. Som Ljusberg (2008) också skriver, man anmäler inte mot familjen, utan för barnet.

Informanten beskriver vidare de känslor som kan komma upp hos föräldrarna, då man kommunicerar att man som skolkurator kommer att göra en anmälan. Informantens beskrivning av dessa känslor kan kopplas till det Benjaminson (2008) belyser, att all kommunikation innehåller reaktioner liksom motreaktioner. Vi tänker att en kurator, då denne skall skriva en anmälan, reagerar med att kommu-

nicera detta till föräldrarna. Vi tänker vidare att föräldrarna i sin tur reagerar på att kuratorn tar kontakt och kommunicerar detta. Vi menar att det då är viktigt att man, som Eide och Eide (2011) beskriver, speglar dessa känslor och kan hantera dessa, för när en persons känslor bekräftas är det också lättare att bearbeta känslorna som uppkommer. Det är även lättare att prata om situationen. Vi menar att det kan vara lättare för en förälder som kanske känner sig anklagad, att få sina känslor bekräftade för att sedan gå vidare och att skolkuratorn och föräldrarna tillsammans kan hjälpa barnet och se vilka förutsättningar som finns liksom vilka insatser som går att ta hjälp av (Eide & Eide, 2011).

9 Avslutande diskussion

9.1 Metoddiskussion

Vi upplever att vi fått svar på vårt syfte liksom våra frågeställningar. Vi tänker att den grund vi utarbetade då vi skrev vårt bakgrundskapitel, har fungerat som ett bra stöd som vi kunnat luta oss emot under vår studie liksom under uppsatsskrivandet. Vi tycker även att vi kunnat, på ett bra sätt, använda oss av liksom belysa vår empiri med vår teoretiska referensram, den litteratur vi tillägnat oss och vår tidigare forskning. Vi upplever att vårt metodval är väl anpassat för vår studies syfte och frågeställningar och har fungerat bra att arbeta med liksom utifrån. Vår analysmetod har även den gett oss möjlighet att fånga det empiriska materialet på ett bra sätt, genom att vi valt ut centrala teman. Vi menar även att denna metod givit en bra struktur i uppsatsen.

Dock, tänker vi, att vi skulle begränsat oss i vårt sökande efter material liksom i skrivandet av uppsatsen. Vi har tillägnat oss en hel del litteratur liksom tidigare forskning som inte varit relevant i förhållande till vårt syfte och våra frågeställningar vilket skapade ett mycket tidskrävande arbete. Detta gjorde att vi blev tvungna att skära ned på det vi skrivit. Vi menar att det är viktigt att välja ut material med eftertänksamhet och fundera noggrant över om materialet verkligen är relevant. Vi menar vidare att det är viktigt att ständigt ha syftet och frågeställningarna i fokus vid insamlandet av material liksom under skrivandet av uppsatsen. Vi tänker också att detta gäller empirin, att man med omsorg väljer ut det material man vill analysera liksom vilka citat man belyser.

9.2 Resultatdiskussion

Vi upplever att vi under våra intervjuer fått ett resultat som generellt stämmer överens med forskningen på området, dock finns det delar i vårt resultat som avviker ifrån den tidigare forskningen. I Bryants (2009) studie framkommer att en av anledningarna till att skolkuratorerna underlåtit att anmäla, har varit en rädsla för att bryta sekretessen. I vår studie uppkom aldrig någon diskussion eller tankar kring sekretessen i förhållande till anmälningsskyldigheten. I Kärrby och Flisings (1983) studie framkommer att då en konflikt mellan lärare och föräldrar uppstod handlade konflikten ofta om att barnet kom i smutsiga kläder etc. Lärarna såg detta som tecken på dåligt ansvar hos föräldrarna. Detta avviker ifrån vår studie, där skolkuratorerna istället ser det som tecken på omsorgssvikt.

Överlag beskriver skolkuratorerna en upplevelse av anmälningsskyldigheten som någonting positivt. Detta då flera av informanterna refererar till lagstiftningen som tydlig, men samtidigt uppger flera av dem att lagstiftningen inte är det i förhållande till alla fall. Flera uppger två sidor av anmälningsskyldigheten, både som någonting positivt men också som någonting negativt. Vi vill utifrån skolkuratorernas upplevelse av anmälningsskyldigheten lyfta ett bristande barnperspektiv. Detta var någonting vi kom att diskutera mycket, då lagstiftningen syftar till barns bästa. Denna fråga uppkom framförallt hos en av informanterna i förhållande till kravet på samtycke ifrån föräldrarna, dock var samtycket en aspekt som tre av informanterna tog upp. Vi tänker, utifrån Ljusberg (2008) att det är viktigt att skolan intar ett barnperspektiv och ser till barnets bästa. Kortfattat innebär det att se barnets intressen före den vuxnes (Ljusberg, 2008). Vi tänker vidare att kravet på samtycke strider mot såväl anmälningsskyldigheten enligt SoL 14:1§ liksom Barnkonventionen. Vi menar att samtycket försvårar för skolkuratoren att upp-

märksamma barn som far illa, samt går emot det som står i artikel 12 i Barnkonventionen, barns rätt att uttrycka sig och bli lyssnade på (Unicef, 2012).

Utifrån det som informanterna beskriver kring sitt identifierande av omsorgssvikt liksom vad omsorgssvikt innebär för dem, är svaren likvärdiga. De flesta ser liknande tecken, men betonar olika områden såsom: basala behov, beteende och trygghet. Vi uppmärksammade och vill därför lyfta att flera av skolkuratorerna upplever att lärarna är den profession som har den största möjligheten att uppmärksamma tecken på omsorgssvikt i och med sin vardagliga kontakt med eleverna. Ändå, beskriver flera av informanterna, att lärarna ofta är de som är mest osäkra kring anmälningsskyldigheten liksom vilka tecken som skall anmälas. En aspekt som vi inte förväntade oss skulle komma upp, men som vi också vill lyfta, är den kulturella aspekten av omsorgssvikt. Två av informanterna tog upp att det är viktigt att ta hänsyn till kultur då man diskuterar omsorgssvikt liksom kurators roll. Något som vi tar med oss är det som en informant sade under intervjun, att det som innebär omsorg inom en kultur kan innebära omsorgssvikt inom en annan kultur. Detta tänker vi liksom två av informanterna är viktigt att tänka på i förhållande till anmälningsskyldigheten och hur man som skolkurator förmedlar sin oro kring att ett barn far illa till föräldrarna. Viktigt i förhållande till detta, tänker vi är att man i rollen som skolkurator är medveten om hur kulturen kan påverka synen på skolkuratoren och dennes arbete.

Informanterna tar såväl upp hinder som möjligheter i kontakten med föräldrarna. Främst tog informanterna upp föräldrarnas reaktioner på att en anmälan kommer att göras. Föräldrarna beskrivs som att de kan bli både ”upprörda” och ”jätte-arga”. Skolkuratorerna uppger att föräldrarna kan känna sig kränkta och att de inte duger som föräldrar. Men också att föräldrarna kan bli glada, detta då de kanske befinner sig i en svår situation som de inte orkar ta sig ur själva. Skolkuratorerna beskriver det som att föräldrarna ser det som en hjälp när skolan uppmärksammar dem och erbjuder sitt stöd. Vi vill lyfta vikten av en bra kommunikation med föräldrarna. I Kärrby och Flisings (1983) studie framkommer att lärarna inte orkar eller ser det som att de har förmågan att samarbeta med, som de uttrycker sig, problemfamiljer. Vi tänker att samarbetet är av största vikt, för att skapa en kontakt där föräldrarna känner sig trygga och för att skapa möjligheter i kontakten med föräldrarna. Att man inte ser det som Socialstyrelsen (2007) beskriver det, barnet och hemmet som problembärare. Vi vill lyfta vikten av att ha ett gott samarbete mellan hem och skola, något som även Ljusberg (2008) belyser.

9.3 Förslag till fortsatt forskning

Ett förslag på senare forskning är en kvalitativ studie där man intervjuar lärare kring deras utbildning, kompetens liksom upplevelse av omsorgssvikt och anmälningsskyldigheten enligt SoL 14:1§. Detta, menar vi, hade varit intressant då våra informanter beskriver att inom skolans värld så är det främst lärarna som har den vardagliga kontakten med eleverna och därmed de största möjligheterna att se tecken på omsorgssvikt. Vi tänker vidare att det då är av yttersta vikt att lärarna har kunskap kring anmälningsskyldigheten liksom anmälningsprocessen.

Ytterligare ett förslag på senare forskning är att undersöka hur lärarna upplever skolkuratoren liksom skolkuratorns arbete i förhållande till anmälningsskyldigheten enligt SoL 14:1§. Detta då vi utifrån denna studie fått uppfattningen att mycket ansvar läggs över på skolkuratoren vad gäller området barn som far illa.

Förslag till senare forskning är också ämnet utifrån en kulturell aspekt. Vi hade inte möjligheten att fördjupa oss vidare i ämnet, men vi skulle se det som intressant att lyfta den kulturella aspekten vidare. Senare forskning skulle alltså kunna vara att undersöka upplevelsen av anmälningsskyldigheten utifrån en kulturell aspekt.

10 Referenser

- Ainsworth, Frank (2002). *Child and family social work*, 7, pp: 57 – 63. USA.
- Backman, Jarl (2008). *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Benjaminson, Carin: ”Barn och emotionell utsatthet”. I Brodin, Jane (red.) (2008). *Barn i utsatta livssituationer*. Första upplagan. Malmö: Gleerups utbildning.
- Brodin, Jane: ”Barn av sin tid” i Brodin, Jane (red.) (2008). *Barn i utsatta livssituationer*. Första upplagan. Malmö: Gleerups utbildning.
- Bryant, JK (2009), *School Counselors and Child Abuse Reporting: A National Survey, Professional School Counseling*, 12, 5, pp. 333-342, Education Research Complete, EBSCOhost, viewed 11 October 2012.
- Bryman, Alan (2011): *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- BT (2012) ”Bobbys mamma på väg att bli fri” (elektronisk), *Borås tidnings officiella hemsida*. [http://www.bt.se/nyheter/bobbys-mamma-pa-vag-att-bli-fri\(3304423\).gm](http://www.bt.se/nyheter/bobbys-mamma-pa-vag-att-bli-fri(3304423).gm) (2012 - 10 - 24).
- BT (2012) ”Roman baserad på Bobbyfallet” (elektronisk), *Borås tidnings officiella hemsida*. http://www.bt.se/kultur/TT_kultur/roman-baserad-pa-bobbyfallet%283372505%29.gm (2012 - 10 - 24).
- Cocozza, Madeleine (2007). *The parenting of society: a study of child protection in Sweden - from report to support*. Linköping: Linköpings universitet, 2007. Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:liu:diva-10713>.
- Dalen, Monica (2008): *Intervju som metod*. Malmö: Gleerups Utbildning.
- Dimbleby, Richard & Burton, Graeme (1997): *Oss emellan- mellanmänsklig kommunikation*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Eide, Tom & Eide, Hilde (2011): *Kommunikation i praktiken - relationer, samspel och etik inom socialt arbete, vård och omsorg*. Malmö: Liber.
- Greasley, Peter (2008). *Quantitative data analysis using SPSS: an introduction for health and social science*. Maidenhead: Open University Press.
- Hindberg, Barbro (1999): *När omsorgen sviktar*. Stockholm: Rädda Barnen.
- Ingelhart, Jeanette & Larsson, Malin (2009): *Vilja och verklighet. En intervjustudie om samverkan mellan skola och socialtjänst, med fokus på anmälningsskyldigheten*. Göteborg: Institutionen för pedagogik och didaktik, Göteborgs universitet.
- Isaksson, Cristine & Larsson, Anna (2012). *Skolkuratorns framväxt och utveckling i Sverige. Socionomen*. Nr: 6 sid: 24-33.
- Killén, Kari (2009): *Barndomen varar i generationer: om förebyggande arbete med utsatta familjer*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Kvale, Steinar (2009): *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Kärrby, Gunni & Flising, Lisbeth (1983). *Föräldrarna och skolan*. Stockholm: Liber Utbildningsförlag.
- Ljusberg, Anna – Lena: ”Barn som far illa och anmälningsplikt”. I Brodin, Jane (red.) (2008). *Barn i utsatta livssituationer*. Första upplagan. Malmö: Gleerups utbildning.
- Lundén, Karin (2010): *Att identifiera omsorgssvikt hos förskolebarn: vad kan vi lära av forskningen?* Stockholm: Allmänna barnhuset.
- Lundström, Tommy & Bäck-Wiklund, Margareta: ”Inledning”. I Lundström, Tommy & Bäck-Wiklund, Margareta (red.) (2001). *Barns vardag i det senmoderna samhället*. Stockholm: Natur och kultur.

Mathews, Ben och Kenny, Maureen C (2008). *Child maltreatment*. 13:50. USA.

Maureen, C, Kenny (2004). "Teachers' attitudes toward and knowledge of child maltreatment". *Child Abuse and Neglect*. sid: 1311-1319. USA.

Maureen, C, Kenny (2001). "Child abuse reporting: teachers' perceived deterrents". *Child Abuse and Neglect*. sid: 81-92 .USA.

Minaldo, Anette & Salomonsson, Zandra (2008): *Lärares dilemma, tankar och känslor vid oro för att ett barn far illa*. Göteborg: Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet.

Molin, Anna (2006). *Föräldraboken; reglerna för dig som har barn*. Näsviken: Björn Lundén information.

Nationalencyklopedin (2012). Hämtad: 2012-10-24. Tillgänglig på Internet: www.nationalencyklopedin.se

Nilsson, Björn & Waldemarson, Anna-Karin (2007). *Kommunikation: samspel mellan människor*. Lund: Studentlitteratur AB.

Payne, Malcolm (2008) *Modern teoribildning i socialt arbete*. Stockholm: Natur och Kultur.

Schjodt, Borrik & Thor Aage, Egeland (1994): *Från systemteori till familjeterapi*. Lund: Studentlitteratur AB.

Schultz Jørgensen, Per: "Barnet i risikofamilien" i Dencik, Lars & Schultz Jørgensen, Per (red.) (1999). *Børn og familie i det postmoderne samfund*. København: Hans Reitzel

Skolverket (2012) "Anmälningsskyldighet" (elektronisk), *Skolverkets officiella hemsida* <http://www.skolverket.se/skolutveckling/halsa/samverkan-kring-barn-som-far-illa/skolans-ansvar/anmalningsskyldighet-1.105103> (2012 - 10 - 02).

Socialstyrelsen. 2004-101-1 *Anmälningsskyldighet om missförhållandena som rör barn*.

Socialstyrelsen. 2012-06-19 *Arbetet med våldutsatta barn behöver förbättras*.

Socialstyrelsen. 2012-01-38 *Barn som avlidit med anledning av brott – dödsfallsutredningar 2010–2011*.

Socialstyrelsen. 2007-123-31 *Strategi för samverkan – kring barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa*.

SOSFS 2003:16 Socialstyrelsens allmänna råd om anmälan om missförhållanden enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen.

SOU 1997:116 *Barnets rätt till utbildning*.

SOU 2009:99 *Vanvård i social barnavård under 1900-talet*.

Strander, Kerstin: "Goda pedagogiska miljöer – fristad och utmaning" i Brodin, Jane (red.) (2008). *Barn i utsatta livssituationer*. Första upplagan. Malmö: Gleerups utbildning.

Sveriges Lagar (2011). Lund: Studentlitteratur AB.

Unicef (2012) "Barnkonventionen" (elektronisk), *Unicefs officiella hemsida* <http://unicef.se/barnkonventionen> (2012-10-02).

Watt Boolsen, Merete (2007). *Kvalitativa analyser: [forskningsprocess, människa, samhälle]*. Första upplagan. Malmö: Gleerups utbildning.

WHO (2012) "Child maltreatment" (elektronisk), *WHO's officiella hemsida* http://www.who.int/topics/child_abuse/en/ (2012-10-22).

Personlig kommunikation

Ekelund, Anderas: *Verksamhetsutvecklare på IFO- Barn och Familj*. Borås stad
(telefonkontakt: 2012-10-05).

11 Bilagor

11.1 Intervjuguiden

1. Hur länge har du arbetat med barn?

2. Hur länge har du arbetat på skolan?

3. Vilken utbildning har du?

– Om informanten har en utbildning; När tog du examen?

4. Vad är omsorgssvikt för dig?

– Vad använder du för begrepp då du talar om barn som far illa?

– Vill du beskriva ordet omsorgssvikt?

– Vad tänker du när du hör ordet omsorgssvikt?

– Vilka erfarenheter har du av omsorgssvikt i ditt arbete?

5. Vilka tecken på omsorgssvikt har du erfarenhet av i ditt arbete på skolan?

– Hur behandlar du omsorgssvikt på din arbetsplats? Hur ser processen ut när du misstänker att ett barn far illa? Vad händer?

– Hur kan man som skolkurator se att ett barn far illa?

6. Hur upplever du, utifrån dina erfarenheter, anmälningsskyldigheten enligt SoL 14:1§?

– Vilka erfarenheter har du av anmälningsskyldigheten enligt SoL 14:1§ i ditt arbete?

– Vad tänker du kring den anmälningsskyldighet du lyder under, enligt SoL 14:1§?

– Hur skulle du beskriva anmälningsskyldigheten enligt SoL 14:1§?

7. Kommunicerar du din oro kring misstanke om att ett barn far illa till barnets föräldrar?

- (om jakande svar på frågan) Hur ser kommunikationen mellan dig och föräldrarna ut?

– Vilka erfarenheter har du av (den eventuella) kommunikationen med föräldrarna?

8. Vilka möjligheter och hinder har du erfarenhet av i kontakten med föräldrarna till det aktuella barnet (i förhållande till anmälningsskyldigheten enligt SoL 14:1§)?

– Har du en kontakt med barnens föräldrar på skolan? Om du har det, hur ser den kontakten ut?

– Hur skulle du beskriva kontakten med föräldrarna till de barn som far illa eller misstänks fara illa?

9. Du har fått ett informantbrev av oss inför denna intervju. Fick du några tankar kring vår studie när du läste det som du vill berätta om? Finns det någonting du skulle vilja ta upp innan vi avslutar intervjun?

Avrundning

11.2 Muntlig information kring vår forskningsetik

(Vi börjar med att presentera oss och erbjuda informanten fika)

Vi tänker oss att vi börjar med att beskriva vår forskningsetik och under tiden fikar vi lite. Därefter startar vi intervjun, känns det okej?

Vi vill börja med att beskriva syftet med vår studie. Syftet med vår studie är att undersöka, utifrån låg – och mellanstadiekuratorers erfarenheter, upplevelsen av att anmäla sin oro över att ett barn far illa. Syftet är även att undersöka skolkuratorns erfarenheter kring vilka hinder och möjligheter som kan finnas i kontakten med föräldrarna till det barn som far illa eller misstänks fara illa. Vi vill även undersöka om och/eller hur skolkuratoren kommunicerar med barnets föräldrar såväl då misstanke om att ett barn far illa uppkommer hos skolkuratoren, som under anmälningsprocessen.

Vi har valt att under intervjuerna turas om att ha olika roller. Så, en av oss kommer att vara huvudansvarig för intervjun medan den andre av oss kommer att observera och anteckna (vi angav även vem av oss som intog vilken roll under intervjun).

Deltagandet i vår studie, och därmed intervjun, bygger på frivillighet. Du har därmed rätten att närsomhelst under intervjun avbryta denna eller passa en fråga som du inte känner att du vill svara på. Alltså, du kan välja att hoppa över frågor som inte känns okej.

Vi vill bevara största möjliga anonymitet i vår uppsats, därför kommer vi ej att nämna varken skola eller person. Vi kommer att referera till Borås stad som helhet. Vi har även valt ett könsneutralt perspektiv och kommer därmed att använda oss av könsneutrala begrepp i uppsatsen såsom: hen, skolkuratoren och informanten.

Vi tänker oss att vi direkt efter intervjun, transkriberar denna. Vad gäller tillgängligheten så är det endast vi som kommer att ha tillgång till transkriberingarna. Och, om du är okej med att vi spelar in, kommer endast vi att ha tillgång till ljudinspelningen. Vi kommer alltså att lyssna på intervjuerna, transkribera dessa och sedan använda materialet med hänsyn till anonymiteten. Självklart kommer vi, så fort vi inte har användning av materialet längre, radera och slänga materialet.

Känns detta okej?

Är det okej för dig att vi spelar in intervjun?

Okej, då startar vi intervjun.

11.3 Informantbrev

Hej!

Våra namn är Emma Thern och Melina Roos. Vi går sjätte terminen, Socionomprogrammet vid Göteborgs Universitet. Vi skall nu skriva vår C - uppsats, vilken vi uppskattar om Ni vill vara en del av.

Vi är intresserade av att skriva vår uppsats om skolkuratorers upplevelse av anmälningsskyldigheten enligt SoL 14:1§. Vi har valt att fokusera på låg - och mellanstadieskolorna inom Borås stad. Syftet med vår studie är alltså att utifrån skolkuratorns erfarenheter undersöka hur skolkuratorer upplever anmälningsskyldigheten enligt SoL 14:1§. Vi är även intresserade av att, utifrån skolkuratorns erfarenheter, belysa kontakten och kommunikationen mellan skolkuratoren och föräldrarna till de barn som far illa eller misstänks fara illa.

Vi har tänkt använda oss av intervjuer som metod för vår studie. Intervjuerna kommer äga rum där Ni önskar intervjuas. Vi kommer att använda oss av en intervjuguide som stöd under våra intervjuer. Vi kommer även att spela in intervjun med hjälp av en telefon. Vi kommer båda att närvara under intervjun, där en av oss kommer vara huvudansvarig för intervjun och den andra kommer att observera och anteckna. Vi tänker oss att intervjun kommer ta cirka 30 minuter, men skulle uppskatta om Ni vill avsätta cirka 45 minuter för intervjun.

För att tillhandahålla största möjliga anonymitet, kommer vi använda oss av könsneutrala begrepp i uppsatsen. Vi kommer heller inte namnge vare sig person eller skolans namn, utan referera till Borås stad som helhet. Redan vid transkriberingen av intervjuerna kommer vi ta bort namn och kön för att neutralisera våra intervjuutskrifter. Inspelningen av intervjun kommer endast finnas tillgänglig för oss som författare av uppsatsen. Inspelningen kommer raderas omgående efter det att transkriberingen av intervjun är klar. Ni har under hela intervjun rätt att avbryta denna liksom att lämna en fråga/frågor obesvarade. Ni har även rätt att innan intervjun avstå från att delta även då ni tackat ja till intervjun.

Vi vore tacksamma om Ni vill delta som en av informanterna i vår studie! Vi kommer att kontakta Er inom de närmsta dagarna för att höra om Ni är intresserad av att delta.

Med Vänliga Hälsningar
Emma Thern
Melina Roos

Vid frågor, kontakta oss gärna.

11.4 Förtydligande av urval och svar på frågor

Vi har fått information om att det råder oklarheter kring vilka som kommer att delta i vår studie, om vi har tagit kontakt med enhetscheferna samt hur vårt urval ser ut. Vi vill därför, genom detta mail, förtydliga vårt urval för er samt uppmärksamma Er på att vi har kontakt med enhetscheferna. Vi ger Er i detta mail så mycket information som möjligt kring vårt urval. Dock kan vi på grund av hänsyn till de forskningsetiska principerna samt den sekretess vi har, inte nämna några specifika skolor eller vilka av de enskilda skolkuratorerna som valt att delta och inte.

Vårt urval består av skolkuratorer på låg - och mellanstadieskolorna inom Borås stad. Vi har valt att under vår rekrytering av informanter tillfråga samtliga skolkuratorer vid grundskolorna inom Borås stad, vilka arbetar med barn från förskoleklass till och med årskurs sex. Antalet skolor som finns inom ramen för vårt urval är tio stycken och vi har vänt oss till samtliga av dessa. Detta genom att vi under gårdagen (8/10 – 2012) försökt få tag på samtliga skolkuratorer via telefon och i de fall vi inte fått något svar har vi då lämnat ett röstmeddelande. De som fortfarande inte svarat har vi fortsatt försöka få kontakt med under dagen (9/10 – 2012). Inom ramen för vårt urval arbetar totalt åtta skolkuratorer, då två av skolkuratorerna arbetar vid fler än en skola. De skolor vi valt bort är de övriga grundskolorna som tillhör Borås kommun vilka har barn från förskoleklass till årskurs tre, förskoleklass till årskurs fyra liksom de skolor som har årskurs sju till nio samt de skolor som börjar på en högre årskurs än förskoleklass.

Vi hoppas att Ni känner att Ni fått tydlig information ifrån oss och om det uppstår fler frågor eller funderingar är vi tacksamma om Ni hör av Er till oss. Våra kontaktuppgifter finns i det informantbrev ni fick skickat till Er.

Med Vänliga Hälsningar

Emma Thern
Melina Roos

11.5 Motivering till enhetschefen

Hej,

Detta är Melina Roos och Emma Thern som skriver. Jag, Melina, pratade med dig Marie tidigare idag. Jag och Emma har pratat kring vår uppsats och den vidare information som du gav mig. När vi diskuterar hamnar vi i vår frågeställning och vårt syfte. Vi tycker inte att vare sig vår frågeställning eller vårt syfte berörs av de förändringar som ska göras eller inrättas inom organisationen. Vårt syfte är framförallt att lyfta/belysa skolkuratorers upplevelser och erfarenheter, vilket syftar bakåt i tiden och här och nu. Självklart är det mycket relevant för oss att nämna i vår studie om vart organisationen är på väg och hur den kommer förändras. Vi kommer också att ta i beaktande den informationen vi fått.

Jag bifogar det informantbrev som vi skickat ut till informanterna för att förtydliga vårt syfte med studien samt ett förtydligande av vårt urval och svar på uppkomna frågor, som också har blivit utskickat till informanterna.

Mvh

Melina Roos och Emma Thern